

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI „SÕDUR“

Nr. 48 — 1938.

Sisustik:	Lk.	Sommaire:	Pages.
<i>Kolonelleitnant P. Villemi:</i> Kahe soomusrongi viiepäevane sõjaretk Irboskasse 14. — 18. 02. 19	1187	<i>Lieut.-colonel P. Villemi:</i> Cinq jours d'opérations de deux trains blindés à Irboska, le 14—18 février 1919	1187
<i>J. Pert:</i> L-r. soomusrong nr. 2 sünd ja tema tegevuse algus	1202	<i>J. Pert:</i> L'origine et les premières opérations du Train blindé à voie normale No 2.	1202
—s: Soomusrongirügemendi elust ja tegevusest rahu ajal	1205	—s: De la vie et de l'activité du Régiment de trains blindés en temps de paix . .	1205
<i>E. T.:</i> 4. Suurtükiväegrupp 20-aastane .	1208	<i>E. T.:</i> 20-me anniversaire du 4-me Croupe d'artillerie	1208
RESERVOHVITSERIDE ELU.			
<i>Major K. Männi:</i> Öppuste korraldamisest väeosade reservohvitseride sektsioonide liikmetele	1212	VIE DES OFFICIERS DE RÉSERVE. <i>Commandant K. Männi:</i> Organisation de l'instruction des officiers de réserve, membres de sections des O. R.	1212
BIBLIOGRAAFIA.			
— <i>A. J.</i> Mida võib loota moodsest õhukaitsesest	1216	BIBLIOGRAPHIE. — <i>A. J.:</i> Efficacité de la défense antiaérienne actuelle	1216
— <i>Prantsusmaa:</i> „La Revue D'Infanterie“ nr. 544—547, 1938.	1218	— <i>France:</i> „La Revue d'Infanterie“ Nos 544—547, 1938.	1218
Sõjaväelisi teateid välisriikidest	1221	Informations militaires de l'étranger	1221
SPORT.			
Suusatamisvõistlused sõjaväepatrullidele 1939. a. Poolas korraldatavail rahvusvahelisel suusatamisvõistlusil	1223	SPORT. Courses de patrouille de ski au concours international de ski en Pologne, 1939	1223
<i>Perekondlikke teateid.</i>		Informations familiales.	
<i>Male.</i>		Echecs.	

Kaanepilt: Kaugelaskesuurtükk Orava lahingus.

Vastutavtoimetaja major **Alfred Luts.**

Telefon nr. 477-20/40.

Tegevtoimetaja kapten **Martin Nurk.**

Telefon nr. 477-20/163.

Kodune tel. nr. 477-20/13-22.

Väljaandja: „SÕDUR“, Sakala nr. 33, Tallinn.

Tegevtoimetaja kõnetunnid
iga päev k. 0800—1200.

Talitus avat. iga päev kella
0800—1500 ja laupäeviti
0800—1300.

Telefon — Sõjaväe 163.

Tarvitamata ja tagasisaamiseks märkimata käsikirju alal ei hoita.

„Sõdur“ ilmub kuni 4 korda kuus.

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:

Aastas — kr. 6.00.

Poolaastas — kr. 3.00.

Veerandaastas — kr. 1.50.

Üksiknumber — kr. 0.20.

KUULUTUSTE HINNAD:

Lehekülg — kr. 40.

Tekstis — kr. 60.

Kahe soomusrongi viiepäevane sõjaretk Irboskasse 14.–18.02.19.*)

Kolonelleitnant P. Villemi.

Olukord Petseri rajoonis 1919. a. veebruarikuu keskel.

Jaauarikuus ja veebruari algpäevil 1919. a. tõrjusime vaenlase meie kodumaa piirest peagu välja. Veebruaris suurenes aga vastase vastupanu tunduvalt. Olukorra kergemaks muutudes teistel rinnetel, koondas ta jõude Eesti vastu, eesmärgiga asuda vastupeatungile. Punaväe juhatuse kavatsustest ja jõudude koondamisest meil esialgu puudusid andmed. Arvestades meie jõudude vähesust ja vajadust jõuda välja riigi kagu-osas parematele positsioonidele ning vabastada kodumaa piirid vaenlasest täies ulatuses, nõudis Sõjavägede Ülemjuhataja kindral J. L a i d o n e r seal teotseptatelt väeosadelt suurt aktiivsust. Veebruarikuu algul Ülemjuhataja tutvus lähemalt seisukorraga rindel, viibides isiklikult Tartus, Valgas, Võrus ja Petseris. 8. veebruaril Ülemjuhataja andiski direktiivi, milles ta Lõunarinde juhatusele tegi ülesandeks Pihkva suunas enda alla võtta Pangevitsa (Panikovitši), Irboska rajoon ja Pihkva juures Velikaja jõe sild lõhkuda.

Ülemjuhataja direktiivi täitmiseks andis 11. veebr. 1919 Lõunarinde juhataja kindral W e t z e r operatiivkäsu. Alljärgnevas avaldame selle käsu neid punkte, millel on olulist ühendust edaspidise lahingutegevusega Petseri, Irboska rajoonis.

„1. Ainult veiksel osal lõunapoolses Võru maakonnas viibivad veel Eesti pinnal veieläti röövsalgad, keda meie sealt välja peame viskama. Mitte võõra maa võtmise ehk võitude saamiseks, vaid Eesti Vabariigi piiride

kaitseks peavad Eesti lõuna väerinna sõjaväed tarvilistel sihtidel seatud kaugusele üle Eesti rahvuse piiri edasi liikuma.

2. Käsen: a) ... b) ...

c) ... Võtta oma eelvägede alla Isborski raudtee jaam, Isborski alev, edasi Panikovitši küla — Schmeretschi — Alt-Laitzen — Oppekaln, valvates teede järele, mis vaenlase poolt tulevad.

d) Kõik soomusrongid, peale ühe kitsarööplise, kpt. Irve juhatusel Stackelni, Marienburgi ja Pihkva sihtidel tegev olla, toimetada asjaolude järele kõige laiemalt algatusvõimu tarvitades.

5. Direktiivis näidatud liinile jõudes kõigil eelvägedel kohe võimalikult paremad seisukohad välja valida, neid ajaviimatult kõigekülgsest kindlustada, et vähem sõjamehi raskel eelliinil ja rohkem reservis puhkusel hoida. Kõigile rahvaväelastele peab selgeks tehtud saama, et neilt kohtadelt meie enam edasi ei lähe ja et see on piir, kust meie vaenlase röövsalkade järele saame valvama ja neile teed Eesti pinnale kinni panema. Mida sügavamalt järele kaaludes paremad seisukohad välja valime, mida kõvemini teede sõlmed ja rajad vaenlasele kinni paneme, seda rahulikum saab meie seljatagune olema, seda edukam ja julgem Eesti loomise töö kodus.

7. Selle direktiivi täitmisele asuda minu iseäralise käsu järele.

Tartus, 11. II kell 16 nr. 4.

Lõuna väerinna Sõjavägede Ülemjuhataja kindral W e t z e r.

Staabi ülem kindralstaabi kapten Mutt.“

*) Koostatud Vabadussõja Ajaloo Komitee arhiivmaterjalide alusel.

Selles käsus näeme kindral Wetzeri osaliselt patustavat Sõjavägede Ülemjuhataja direktiivi ja temalt alatiselt püstitava nõude vastu: olla aktiivne ning lüüa vaenlast igal pool kus see vähegi võimalik ja mitte jääda passiivselt teatavale joonele püsima ning mitte oodata, kuni vastane koon-dab jõude ja meid purustab.

Ülal tsiteeritud operatiivkäsu täitmisele asumiseks saabus Võrru 13. veebruaril kell 0920 alljärgnev telegramm:

„Salajane enne kõiki edasi anda.

*Soomusrongide divisjoni juhatajale
kapten Irvele Võrus.*

*Direktiivi number neli täitmine algab
kell seitse kolmeteistkümnendal punkt*

*13. II k. 3 nr. 150
Kindral Wetzer.“*

Kuna kpt. Irv sai telegrammi kätte Võrus alles paar tundi pärast tegevuse alguseks määratud tähtaega, kusjuures sõit eesliinile Petserisse, ühendusseastumine ja läbirääkimine 2. Jalaväepolgu ülemaga ja ülesannete andmine alluvaile nõudis ka omajagu aega, siis on arusaadav, et pealetung kui direktiivi täitmisele asumine võis teostuda alles 14. veebruari hommikul.

Pealetung 14. 02. 19. Irboska jaama suunas.

13. veebruaril 2. Jal-polgu ülem ja kapten Irv töötasid koos välja pealetungi kava. Nende juures viibinud ajakirjanik kirjutab selle kohta:

„Sõjakäik Pihkva peale on otsustatud. Hilja õhtuni istuvad meie mitme väeosa juhtivad jõud sõjakaartide ees ja töötatakse ühine võitluskava välja. Lahingueelsed ettevalmistused on kõige piinlikuma hoolega käimas. Sest siit peale algab sõjategevus juba võõra maa sees, missugune asjaolu juba senistest võitlustest lahkuminevad nõudmised üles seab. Võõras olukord on võrdlemisi vähe tuntud ja teadmata on, kuidas kohalikud venelased meid vastu võtavad — kas saavad meist aru, või hakkavad koguni vaenulikkust üles näitama.“

2. Jal-polgu ülema poolt 13. 02. 19. kell 2200 antud operatiivkäsus on määratud I kolonni (I pataljon + üks rood III pataljonist + 4. patarei) ülesandeks:

„Pärast seda kui soomusrong vaenlase kaitseliinist Podgorje, Vaschina-Gora ja Sobolotje läbi on jõudnud, kohe need punktid oma kaitse alla võtta, neid vaenlasest puhas-

tada ja kiiresti edasi liikuda. Soomusrongiga sidet pidades katsuda jõuda uuele kaitseliinile, mis oleks umbes Anohova külast (Peipsi ääres) kuni Senno küalani (viimane kaasaarvatud). Kaitseliiniks valida looduse poolest kõlblikud kohad.“

14. veebruaril kell 0430 sõitis Soomusrongide Divisjoni ülem kapten A. Irv soomusrongidega nr. 1 ja nr. 2 Petserist välja Irboska suunas. Enne väljasõitu kapten Irv informeeris rongiülemaid ltn. Ed. Nep-si (Soomusrong nr. 1) ja st-kapten J. Lep-pa (Soomusrong nr. 2) oma kavatsusest tungida kahe soomusrongiga Irboskani ning kõige jõuga aidata kaasa, et 2. Jal-polk. suudaks võtta enda alla meile väga soodsed Irboska positsioonid ja puhastada Eesti piirid vaenlasest.

Soomusrongid sõitsid välja järjekorras: nr. 1, nr. 2 ja kõige taga remontrong nr. 3 ltn. Beckmanni juhatusel. Kapten Irv viibis eesliikoval soomusrongil. Nende soomusrongide koosseis ja relvastis oli järgmine: Soomusrong nr. 1 — 16 ohvitseri, 94 püssikandjat dessantmeest, 15 rk., 5 kk., 2 suurtükki; Soomusrong nr. 2 — 22 ohvitseri, 96 dessantmeest, 17 rk., 10 kk. ja 1 suurtükk. Seega kahel soomusrongil kokku oli 38 ohvitseri, 190 dessantmeest, 32 rk., 15 kk. ja 3 suurtükki.

Puravitsa Palu küla kohal vaenlase poolt purustatud silla parandus nõudis umbes tund aega. Silla parandas Soomusrongi nr. 1 ja remontrongi mehi, milleks soomusrongil oli kaasa võetud ning asetatud lahtistele esiplatvormidele raudtee parandusmaterjali.

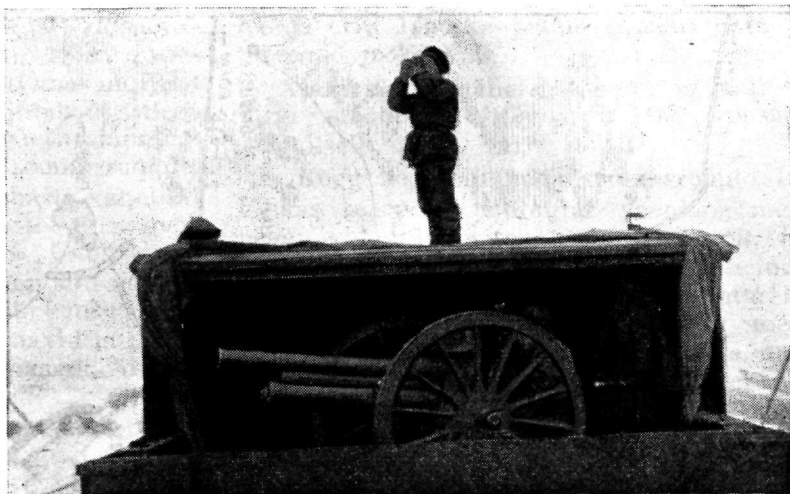
Soomusrongilt nr. 2 saadeti välja dessant, kes koos 2. Jal-polgu osadega vallutas Sabelina küla. Sabelinast taandunud umbes kahe roodu suurune vastase osa liikus Vašina-Gora suunas. Enne Vašina-Gorani jõudmist märgati soomusrongidelt seda vastase osa Vašina-Gora edelaserval segaduses jooksmas kagu suunas. Osa rongide kuulipildujaid ja suurtükke avas tule põgenejate pihta. Ka Soomusrong nr. 2 dessantosa toetas tuleandmist raudtee äärest, kuni vaenlane kadus küngaste taha.

Kella 0800-ks soomusrongid jõudsid Košeljahu (nüüd Liivimäe) pooljaama, kus soomusrongide ratsakomando hobused vagnitist maha laaditi ja ratsaluurajad (40 meest) kapten Irve poolt välja saadeti. Pooljaama läheduses ratsaluurajad vaenlast ei leidnud. Seejärel soomusrongid ja ratsaluurajad liikusid edasi Irboska suunas. Kpt. Irv andis Soomusrongile nr. 2 eriüles-

andeks kaitsta seljatagust ning korraldada sildade valvet ja toetada 2. Jal-polgu osade pealetungi raudtee rajoonis.

Soomusrongi nr. 1 jõudes Optjoki jõe kohale avas vaenlane suurtükitle meie soomusrongide asukoha rajooni. Ratsaluure ja vaatlus soomusrongilt tegi kindlaks, et vaenlane asub muuseas ka Lesgi külas. Soomusrongilt nr. 1 läks viivitamata dessant välja rongiülema kt. ltn. Ed. Nepsi juhatusel, eesmärgiga vallutada Lesgi küla ning seal asuv vaenlase patareid. Pooltunnise lahingu järele suurtükitle toetusel vallutati Lesgi küla ja seejärel Sorskino ja Saurova külad. Meie dessantmeestest sai haavata vabatahtlik H. Tralla. Vastasel jäi Lesgisse maha 4 langenut. Soomusrong nr. 1 liikus edasi Irboska suunas. Kell 0940 ilmus järsku teekäännakul ühe mäe tagant nähtavale vaenlase soomusrong. Märgetes meie rongi, vaenlase soomusrong peatus, laskis umbropsu suurtükist paar mürsku meie suunas ja hakkas seejärel täie auruga tagasi Irboska poole kihutama. Ka meie soomusrong peatus. Vedurijuht olevat arvanud, et vaenlane laseb meile tühja rongi vastu ja seepärast pidurdas, et anda oma algatusel rongile tagasikäiku. Segadusse olevat viinud vedurijuhti veel kisa „tagasi!“.) Kapten Irv olevat pahandanud, et vedurijuht toimis omapead. Irv olevat tahtnud otse vaenlase soomusrongi kannul kihutada Irboska jaama ja sealt edasigi. Anti vedurijuhile elektrikella-signaali „edasi“. Kuid meie pikk ja raske rong ei saanud arendada kohe suurt kiirust. Vaenlase lühike soomusrong suutis vahepeal kiiresti liikuda kaugele ja purustada raudtee oma järel kuuest kohast. Purustust läheda maa pealt märgetes ei suudetud meie rasket soomusrongi nii järsku peatada, vaid see sõitis mitmest purustatud kohast üle, kuid õnnelikult. Kallutas küll vagunid tugevasti külje peale, kuid rong roobastest välja ei joosnud. Õnneks suudeti meie rong peatada kardetavama purustise ees Kopanitsa küla kohal. Üks lõhkeaine-laeng plahvatas otse suurtükiplatvormi all, kusjuures ltn. Sabolotny (hüüdnimega „Kartets“), kes platvormi katusel viibis, sai niivõrra põrutada, et langes põlvili.

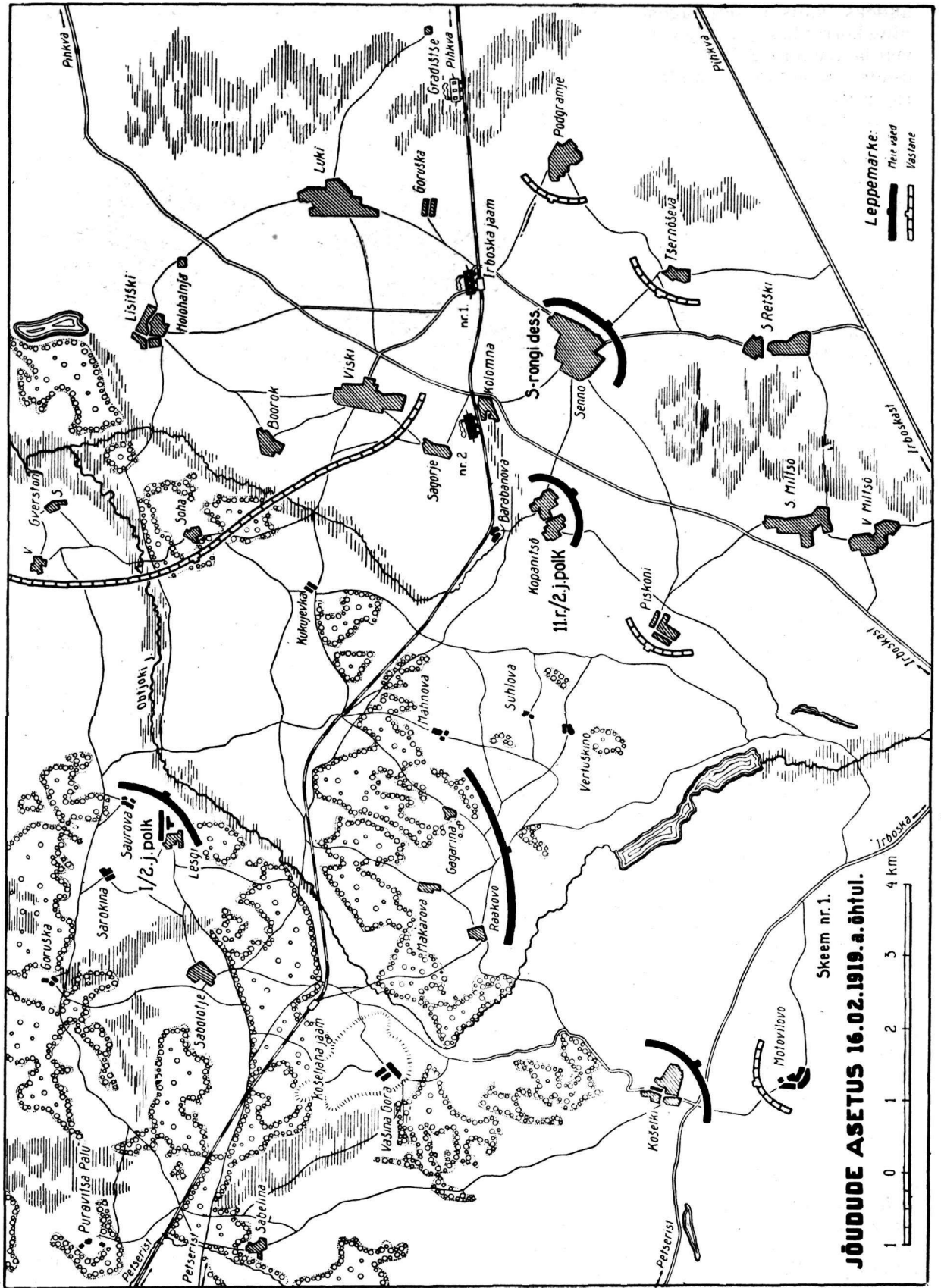
Ltn. Sabolotny suurtükitle juhtimas.

Samal ajal põgenesid vaenlase voorid Kolomna külast Petski suunas. Soomusrong nr. 1 suurtükitlega paisati need voorid laiali ja rongilt saadeti dessantosa Kolomna küla peale. Dessant vallutas küla hoogse pealetungiga, ilma et vastane oleks avaldanud nimetamisväärset vastupanu. Saadi 55 vangi, nende hulgas 85. kütipolgu adjutant ja arst naiseaga. Sõjasaagiks saadi veel polgu apteek, hobuseid, vankreid, saapaid, sineleid, šokolaadi ja muud.

Soomusrongile nr. 1 jäänud meeskond, nende hulgas ka arstlik personaal, asus purustatud raudteed parandama. Purustatud roobaste kohale pandi ajutiselt puuhalge vedurilt ja kive tee äärest, et aga soomusrongi löögiosa saaks liikuda kiiresti edasi vaenlast jälitama. Kpt. Irv laskiski võtta pika ning raske rongi pooleks (rongil oli kaks vedurit) ja viis löögi- ehk lahinguosa üle hädaabinõuna parandatud teekoha, jättes staabiosa raudtee korralikku parandamise lõppu ootama Petseri poole seda purustist. Viimne purustis oli ohtlik ka seetõttu, et see asus tee käänaku kohal, kust rongi osad roobastest välja joostes oleksid veerenud sügavale alla Kolomna orgu.

Vaenlane tulistas meie soomusrongi Kopanitsi ja Kolomna külade kohal ka kuulipildujaist. Meie soomusrongi kuulipildujate tuli sundis vastase vaikima. Kapten Irv saatis soomusrongide ratsaluurajad Irboska jaama peale lõuna poolt, et takistada punastel jaama ja eriti veevärgi purustamist.

*) H. Koorits: Irboska vallutamisel 14. veebruaril 1919 — „Vabadussõja Tähistel“ nr. 2, 1938, lk. 46.

Soomusrongi suurtükitle toetusel ratsaluurajad vallutasid jaama kell 1140, võttes vange ja saades sõjasaaki. Oma muljeist Irboska jaama jõudmisel kirjutab üks Soomusrong nr. 2 ohvitseri oma päevaraamatus: „Kartets“ oli neile (punaste soomusrongile. P. V.) sisse lasknud, sest roobaste vahel oli hulk verd maas... Küll lasti täna meie rongide peale pommisid! Meie „Uku“*) aga ei vastanud sugugi. Raudtee on siin mägestiku vahel, siis jälle orus, vahel mäe otsas. Punastel on igalpool jooksukraavid ja traat-aiad. Räbal maakoht soomusrongidele opeerimiseks...“

Pärastlõunase tegevuse kohta 14. 02. 19. telegrafeeris kapten Irv Tallinna Operatiivstaabi ülemale, Tartu Lõunaväerinna ülemale ja ärakiri Petseri 2. Diviisi ülemale järgmist:

„Pool soomusrongi nr. 1 sõitis kell 15 Isborski jaama ette, kus tee paranduse käsile võttis, mis paljudes kohtades puruks oli lastud, kuna teine pool Koscheljaha poole purustatud teest jäi. Parajate rööbaste puudusel venis parandus pikale. Alles praegu (umbes kell 19.10, P. V.) peasevad rongid hädalt Isborski vett võtma. Ühendasin end telefoni läbi vaenlasega ja sain teada, et neil nõu olla meie teed Koscheljaha ümbruses ära lõhkuda. Võtan omalt poolt kõik abinõud selle ära hoidmiseks käsile, mis küll kahe rongiga vähese dessandi abil kaunis raske on. Viljandi polk olevat enese peale võtnud Isborski jaama tagasi võtta. Vaenlase patareid lõuna pool raudteed umbes Milgu (Miltsõ, P. V.) ligidal 42-liiniliste ja põhja pool pommitasid raudtee liini kõige päeva, viimane vahetas päeva jooksul mitu korda oma seisukohad. Üleüldse pean tunnistama, et vaenlase vastupanek oli tõsisem kui senini on olnud. Luurajad on Pihkva poole saadetud, teated puuduvad... Kaotused Soomusrongil nr. 1 — üks surnu.

Nr. 15 kell 1920.

Isborsk, 14. veebruaril kapten Irv.“

Soomusrongilt nr. 1 Lesgi küla peale saadetud dessant ltn. E. Nepsi juhatusel sõitis järele purustatud teekohani Soomusrongil nr. 2 ja sealt liikus jala Irboska jaama oma soomusrongile.

Soomusrongile nr. 2 tegi kpt. Irv ülesandeks valvata ja kaitsta raudteed, eriti aga sildu Irboska ja Košeljaha vahel, milleks see rong pidi kurseerima nende jaamade vahel kogu öö. Vaenlane pommitas raud-

tee ja eriti Irboska jaama rajooni õhtu ja terve öö jooksul.

Ajakirjaniku tähelepanekute ja muljete järgi möödus 14./15. veebr. öö Irboskas järgmiselt:

„Kogu aeg, mil meie soomusrongid Irboskas seisavad, pommitab vaenlane meid peagu vahetpidamata. Parevalt poolt, nii arvata kolme versta kauguselt, ja pahemalt poolt lasevad kolme suurtükiga patareid, kuna punaste soomusrong aeg-ajalt meid kaemas käib. Meie poolt saadetakse desant välja, et paremalt poolt patareid ära võtta, kuid ei pääse marutule pärast ligi...“

Suudetakse siit vastane taganema sundida, siis on ka Pihkva saatus otsustatud. Seda mõistavad ka punased väga hästi ja seepärast koondavad nad siia võimalikult rohkem patareid kokku. Nähtavasti ei usalda nad niisuguse tähtsa punkti kaitsmist üksi jalaväe hooleks. Öhtupoolikul hakkavad paremalt poolt juba kaks patareid meie peale laskma ja see viimane asub meist tagapool. Öösel avab ka pahemalt poolt üks uus patareid tule. Nii siis seisavad meie rongid nelja patareid risttule all...“

Iseäranis ägedaks muutus tuleandmine öösel kell 1. Kuni kella 5-ni hommikul antakse vahetpidamata tuld mitte vähem kui 14-st suurtükist... Telefoni kaudu kuuleme, et Moglinos seisvat punastel 30 vagunit ja platvormi suurtükkidega... Punaste soomusrongid asuvad Moglinos. Pihkvast nõutakse viibimata 50.000 laengut ja kuulipildujate jaoks glütseriini... Brigaadi ülem Maasikas kaebab, et tal oma polkudega enam mingit sidet pole. Isborski tahetakse järgmiselt ära võtta. Patareid võtavad meid risttule alla, kuna samal ajal soomusrongid Isborski peale tulevad ja nende kaitse all liiguksid Viljandi polgu kaks roodu ja veel üks patareid. 49. ja 85. polk läheksid külgedelt ja haaraksid meid Košeljaha juures ümber. Plaan on ilus ja näib olevat läbiviidav, seda enam et me juba niigi patareidest loodud hobuseraua sees seisame. Hommikust ööd hakkab veel üks patareid meie peale tuld andma. Kogu öö on mehed kõik jalul ja valmis lahingut vastu võtma. Meie suurtükid vaikivad, et mitte avaldada oma seisukohti palju tugevamale vastasele. Varsti ilmuvad ka punaste ratsaja jalaluurajad, kuid suuremaid vägesid nende poolt pole näha. Selle eest töötavad aga nende suurtükid väsimatult. Üks pomm tungib tagavara-kuulipildujate vagunisse, kuid õnneks pole seal ühtegi inimest. Pommid tabavad ka muusikakomando vagunit,

*) S/rong nr. 2 patarüli al-ltn. Palloni hüüdnimi.

purustavad suure trummi ja põrutavad kergelt mõnda meest. Kuid sealsamas istuvad eelmisel päeval vangi langenud kaks punast ohvitseri. Ühel neist purustab pommitikild külje ja kisub jala otsast. Surm on silmapilkne, kuna teine saab seljast haavata. Šrapnelli kuulikesest saab vagunis meie meestest al-lipn. Mägi paremast käest haavata. Staabivaguni katusele langevad šrapnelli kuulikesed ja mullatükid granaatide lõhkemist... Varsti tuleb teade, et granaadikild tunginud järgmisest vagunist sisse, lendanud rahvaväelase rinna eest mööda ja tunginud laest välja... Hommiku kella viie paiku raugneb pommitamine. Soomusrongide ülem kapten Irv tähendab, et kogu sõja jooksul on see öö kõige ärevam ja hädaohtlikum olnud... Kuid raske seisukord nähtavasti ei heiduta meie mehi. Püütakse ikkagi lõbusat nalja teha, kuigi see nali tundub sunnituna.

Vaikus vastase poolt kestab lühikest aega. Siis algab ta uuesti pommitamist. Pommid lendavad rongist üle. Kuigi nad lähedale langevad, siiski oleme rahulikud, sest seni kui ta ühte kohta poksib, pole viiga midagi. Kuid varsti langevad pommid teisele poole rongi. Meie oleme „kahvlisse“ võetud. Paigal seismine muutub nüüd hädaohtlikuks. Vara või hilja, kuid pihta saame, kui siin kauem paigal seisame. Kui rongide ülemjuhatajale ettepanek tehakse tagasi liikuda, siis vastab kpt. Irv, et mitte sammugi tagasi. Ohtuks peab jõudma jalavägi kohale, võtab Isborski enda alla ja siis läheme edasi Moglino peale. Irve käsul sõidab soomusrong pommitamise alt eemale, kuid mitte tagasi, vaid edasi. Soomusrong nr. 2 tõmbub enese tagasi. Remontrong ruttab tagasi liini peale teed parandama. Kopanitsa küla kohale jõudes ei saa ta aga enam tagasi: sild on purustatud. Seda veel vähe. Pahemalt poolt ilmub umbes 50-meheline punaste salk ja avab rongi peale tule. Kuid siin jõuab soomusrong õigel ajal appi ja saadab dessandi välja, kes punased põgenema lööb. Remontrongil sai surma reamees August Freinthal Haapsalust, kuna keegi teine jalast kergesti haavata sai. Põhjapoole raudteed mäeharjale pannakse välja valve ja tee parandamine algab.“

15. veebruar.

Võitlusest Irboska rajoonis 15. veebr. enneldõunat pakub ülevaadet kapten Irve telegramm:

„Kell 10 ilmus vaenlase soomusrong Gradischtse küla kohale ja hakkas Isborskit pommitama. Saatsin remondi- ja varustuse- rongi jaamast Petseri poole ja Soomusrong nr. 2 nende kaitseks ja neid valvama. Soomusrong nr. 1 võttis vaenlase soomusrongi oma pommide alla ja sundis ühetunnise tulevahetuse järele taganema. Vaenlase rongi toetas kerge patarei Gradischtse juures, mis vaikima pidi. Viski, Boroki vahelise patarei äravõtmiseks valmistas liikuma nr. 1 ja nr. 2 rongide dessant, aga pidi kaua ootama, sest vaenlase suurtükid ja kuulipildujad ei lasknud kedagi jaamast sinna poole välja. Soomusrong nr. 1 sõitis Pihkva poole, aga sattus peale nimetatud patareide veel raskete suurtükkide tule alla Lakomtsova sihist. Vaenlase tuli oli trehvav, ja et Podgramje kohal sild katki oli, sõitis Soomusrong nr. 1 jaama tagasi, kus ka kerge patarei rongile pihta hakkas trehvama, millega veelgi tagasi sundis tõmbama mäe varju. Samal ajal kell 1140 sain teate, et tee tagaselja ära purustatud ja et vaenlane remonditööd oma tulega takistab. Saatsin nr. 2 desandile abiks nr. 1 dessandi, kelle ülesandeks jäi vaenlase raudteele tungimist Viski poolt takistada. Kopanitsa ja Kolomna vahel kohal seisma jäädes jatkas rong vaenlase seisukohtade pommitamist, kuni vaenlase patarei Milthoist rongile pihta hakkas trehvama ja kell 1400 veel mõnisada sammu tagasi sundis tõmbama. Kell 1430 jõudsid Kopanitsa külani 2.-se polgu roodud. Soomusrong nr. 1 dessant ühes 13 vabatahtlikuga läks Viski vaenlase peale. Tagajärjed teadmata. Soomusrong nr. 2 sundis 28 versta peal vaenlase taganema ja lasi purukslastud truubi ära parandada ning aitab 2. polgu roodusid tulega.“

Soomusrong nr. 2. tegevust samal päeval kirjeldab üksikasjalikumalt selle rongi ühe ohvitseri päevik tollest ajast järgmiselt:

„Saime käsu oma rongiga viadukti taha suure mäe juurde*) sõita, kuhu ka peatama jääme... Meie sõitsime vaksalist välja ja punaste soomusrong sõitis kohe sisse, kuid meie esimese rongi tuli peletas ta minema. Parevalt poolt andis teine patarei meie pihta tuld. Õnneks lõhkesid granaadid kõik eemal... Meie ei saanud enam pärast jaama, sest lagedalt ei pääsenud kuidagi nägematult läbi ja niipea kui katsed tegime jaama esimese rongi juurde sõita, algas lagedal kohal kohe maruline tuleandmine. Istusime siis pool päeva suure künka taga. Olen täna rongi korrapidaja. Pealelõunal läks

*) Sagorje küla kohale.

(Sõjamuuseumi kogust.)

Soomusrongid Irboska operatsiooni ajal.

(Kpt. A. Irve isiklik ülevõtte.)

korra õige äge laskmine lahti, et „Uku’gi“ raginal töötas. Võtsime granaate supirongi pealt juurde. Kella 10 paiku anti meile käsk seljataga edasi-tagasi sõita, et punaste poolt teerikkumist ära hoida. Punased olid päeval ühes kohas meie seljataga pürokseliiniga ühe silla juures roobast purustanud. Jalaväe meestel oli ka täna kohe äge lahing. Kuulipildujate ragin kestis päeva läbi. Remontrongi mehed parandasid õhtu hilja purustatud teed. Parandasid esimese koha ära ja siis sõitsime vigastatud kohtadest üle oma karauulisid sildade juures vahetama...“

Sel päeval püüdis ka 2. Jal-polgu I pataljon Irboska jaama rajooni välja tungida, mis talle lõpuks siiski käis üle jõu. Seejuures nende kaks roodu sattus eksituse tõttu meie Soomusrong nr. 1 kuulipildujatule alla. Pataljoni ülem kandis sellest ette polgu ülemale järgmiselt:

„Osad, mis paremal pool raudteed liikusid, jõudsid täna kell 16.00 Kopanitsa küllasse, sealt vaenlast lahinguga välja lüües. Vaschina-Gora külast välja minnes oli igas eespool külas kokkupõrkamine vaenlasega, nagu Rakova, Gagarina, Vertuschki, Suhlova ja Barabanova külades. Kopanitsa küllale lähenedes hakkas Soomusrong nr. 1 teise ja üheteistkümnenda roodu peale laskma, selle päale vaatamata, et 2. rood kogu edasiliikumise aeg rongidega sidet pidas ja nr. 2 rongiga nr. 1 rongile teate edasi palus anda oma edasiliikumise kohta, aga mida see nähta-

vasti mitte 1-sele rongile edasi ei annud.*) Selle laskmise ajal kaotas 2. rood kaks hobust, muud kaotusi ei olnud. Nüüd on nendel roodudel täielik side soomusrongiga olemas...“

Sama päeva pärastlõunast tegevust Irboska rajoonis iseloomustab kapten Irve poolt kell 1900 kirjutatud telegramm:

„Soomusrong nr. 1 dessant tegi kell 16 Viski vaenlastest puhtaks ja ajas põgenejat Holohalnaja sihis taga, kuni need 86. polgu osadega ühinedes vastu hakkasid. Viskis olnud 86. polgu kaks roodu, umbes 200 meest. Soomusrongi dessant, 40 jala- ja 13 ratsameest. Vaenlane jättis lahinguväljale 10 surnut. Meie sõjasaak: 1 kuulipilduja lintidega ja 12 vangi. Soomusrong nr. 2 dessant lõi vaenlase raudteel Kukujevka kohal tagasi ja lasi silla (meie seljataga) ära parandada. Sillad Zagorje ja Mihnova külade kohal olid vahtide poolt terveks hoitud. Veel aitas nr. 2. jalaväe 2-st polku suurtükkitulega Podgorje ja Gverstoni vallutamisel. Rongil kaotusi ei ole. Soomusrongile nr. 1 kukkus tänase päeva jooksul neli vaenlase suurtükku vagunitesse. Inimestes need kaotusi ei sünnitanud (meeskond oli väljas lahingus), rong aga on tublisti kannatanud ja nõuab peatset remonti. Sõjavangidest said vagunis üks surma ja teine haavata.“

*) Eespool selgus, et Soomusrongil nr. 2 ei läinud korda sõita Soomusrong nr. 1 juurde.

15./16. veebruari öö jooksul pommitasid vaenlase kolm patareid ja soomusrong Irboska jaama ja raudtee rajooni kahel korral väga ägedasti. Kell 2100—2220-ni ja 2310—2345. Vaenlase soomusrong näis olevat umbes 4 km Irboska jaamast Pihkva pool, kaks kerget patareid asusid Gradištše, Miltsõ rajoonis ja raske patarei Lokomtsova, Krivoi-Stoki külade juures. Vaenlase pataridele tule avamise signaaliks näis olevat nende soomusrongi tule avamine. Meie soomusrong nr. 1 Irboska jaamast ja nr. 2 Kolomna küla kohalt avasid vastutule vaenlase pataride ja soomusrongide pihta ning sundisid tema kerget patarei ja soomusrongi nimetused.*)

Irboska jaamast umbes pool km Pihkva poole oli raudteelaste elamu. Pihkva poolt kuni selle majani olid vaenlasel sideliinid terved. Sellesse raudteemajakessesse asus Soomusrong nr. 1. telefonist A. Telliskivi telefoniaparaadiga vaenlase kõnet pealt kuulama. Selgus, et punased korraldavad suurejoonelist haaramist, et jälle Irboska jaama vallutada ja meie soomusronge ära lõigata. Selgusid ka pealetungivate väeosade nimetused.*)

16. veebruar (pühapäev).

Kell 0600 Soomusrong nr. 1 sõitis Irboska jaamast kolm km Pihkva poole, kus rongi luurajad ette saadeti. Vaenlase soomusrong ja patareid (viimased Tšernõševa rajoonist) avasid otse marutule meie soomusrongi pihta. Üks mürsk purustas raudteeroopa otse meie soomusrongi alt. Vagunid sõitsid siiski imekombel õnnelikult katkisest kohast üle, kuid vaenlase pool olev lahtine platvorm raudtee parandamise materjaliga jooksis roopaist välja ja rong kiskus seda tüki maad lohistades järel. Vaenlase ägeda tule all oli võimatu upitada seda platvormi tungraudadega tagasi teele, mispärast kapten Irv laskis ta rongi küljest lahti haakida ja maha jätta. Vaenlase suurtükitali saatis meie soomusrongi kogu aja.

Varsti sai kapten Irv luurelt teateid, et 14. veebruaril meie poolt vaenlasest puhastatud külad on uuesti punaväe valduses ja et vaenlase suurest ülekaalust ja aktiivsusest tingitult meie 2. Jal-polk on jäänud kaugele taha. Hoolimata äärmiselt raskest olukorrast, olles vaenlasest peagu täiesti sisse piiratud, kapten Irv oma kahe soomusrongiga siiski ei taandunud, vaid, hinnates meile ideaalsete Irboska positsioonide vallutamise suurt tähtsust, otsustas jääda kohale. Veel enam — ta otsustas teotseda aktiivselt, tun-

gida ise soomusrongi dessandiga vastasele kallale, et tõmmata endale vaenlase tähelepanu ning seega kergendada meie jalaväe edasijõudmist Irboska positsioonile. Soomusrong nr. 1 ülema kt. ltn. Neps sai ülesandeks vallutada dessandiga Irboska jaamast lõuna pool asetsev suur Senno küla. Ltn. Neps tahtis tungida dessantahelikuga Irboska jaamast otse üle lageda välja Senno küla peale. See katse aga ei õnnestunud, sest kohe pealetungi algul, paarsada sammu raudteest, said haavata dessandi juht ltn. Neps, al-ltn. Joh. Veiderman, lipnik K. Hansen, veltveebel Aug. Kallas ja reamed-vabahtlikud O. Piir, J. Kaas ja S. Semjenov. Peale viimase olid kõikide haavad õnneks kerged. Dessant tuli raudtee äärde tagasi. Kapten Irv aga ei loobunud oma otsusest vallutada Senno küla. Irv määras dessandi juhatajaks sama rongi tehnika k-do ülema lipnik O. Dreher'i. Dessant liikus raudtee ääres Petseri poole ja tungis siis Kolomna ees asetseva mäeseljandiku suunas Senno peale. Irv ise asus juhtima dessandi toetamiseks avatud suurtükitald. Sellest kirjutab pikemalt Soomusrong nr. 1 tolleaegne telefonist oma sõjamälestusis. *)

Dessant puhastas Senno vaenlasest, kuid kauaks sinna ei jäänud, vaid tuli tagasi soomusrongile.

Senno küla vallutamise toetamiseks kirjutas kapten Irv Soomusrong nr. 2 komandile 16. 02. 19. kell 1200:

„Sõitke kohe Barabanova kohale, kust Senno küla tuleb pommitada. Soomusrong nr. 1 dessant läks küla peale, aga vastase kuulipildujad ei luba ligineda. Nr. 1-sel tuleb rohkem jaama ligi hoida, et võimalik oleks vaenlase soomusrongile vastu panna, mis Irboska peale näib tikkuvat.“

Siis 10 minutit hiljem:

„Saatke Nr. 1 dessandile veidi abi ka dessandiga paremalt poolt. Need punased võrukaelad ei lase meid liikuda jaamas, kui Senno nende kätte jääb.“

Ja kell 1400:

*„Piskoni pommitamise vastu ei ole mul midagi. Kui pataljoni komanderiga**) kokku saate, mõjuge, et veel täna Sennosse mõni roodudest saaks saadetud, muidu ei saa meie Isborski jaama käes hoida, s. o. kui punased Sennos asuvad.“*

Väiksem osa Soomusrong nr. 1 dessandist teotses samal ajal Goruška ja Pod-

*) „Sõdur“ 1935, lk. 268.

**) 1/2. Jal-polk.

gramje küla suunas. Selle osa tegevuse kohta kandis ette 16. veebr. kell 1000 lipnik Semper:

„Goruschka külas on vaenlane sees. Tema ahelik, umbes 20 meest, lamab meist pahemal pool mäekingul umbes 1200 sammu eemal. Podgramje külas, paremal pool meist, ei ole aga midagi tähele pandud. Ainult S. Senno külast tulid 6 meest ja läksid Podgramjesse. Meie arvasime oma luurajad olevat ja ei tulistanud neid. S. Senno küla poolt lastakse meid kolmetollilistega, kuna Pihkva poolt kuuetollilistega lastakse.“

Pärastlõunal vaenlase soomusrongid tegid mitmel korral katsed vallutada Irboska jaama, kuid löödi iga kord tagasi meie soomusrongi tulega. Vaenlane pommitas jaama rajooni mitte ainult kergetest, vaid ka rasketest suurtükkidest. Kell 1520 ilmus Pihkva poolt ka vaenlase lennuk ja loopis pomme Irboska jaama rajooni, kuid seal asuvat soomusrongi nr. 1 ei tabanud.

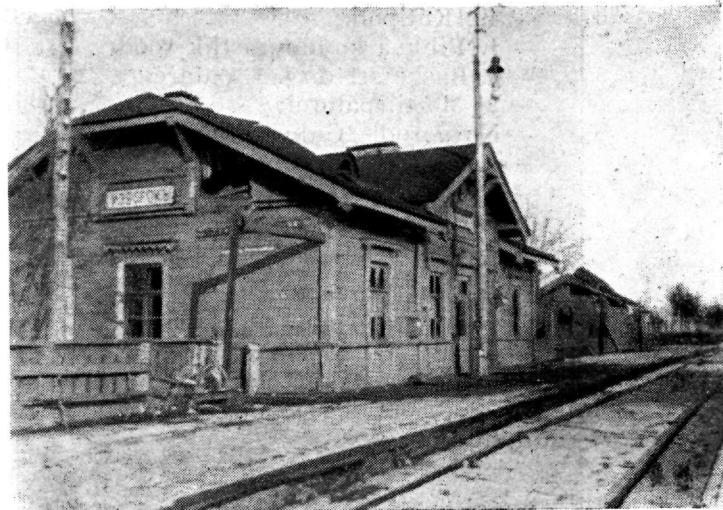
Soomusrong nr. 2 lipnik E. Dreverk kirjutas oma päevikus 16. veebr. tegevuse ja muljete kohta muuseas:

„Näha on, et Pihkva operatsioon pole nii kerge, kui seda esialgu arvati. Peasi — meil puuduvad suurtükid, mis jalaväge teetada võiksid, kuna punastel peale soomusrongide veel kolm palareid on. Kindlatel teadatel on punastel 2000 jalameest meie vastas. Kui suured nende reservid peaksid olema, on teadmata. Kolm päeva on juba lahingut peetud ja nagu nüüd näha, tuleb meil see operatsioon katki jätta. 2. Jal-polgu 11. rood käis pärastlõunal meie soomusrongi pealt jaapani padruneid saamas, sest neil oleval lõppenud otsa. Punased lõonud nad külast välja lagedale. Andsime padrunid ja sõitsime ise pisut tagasi, et saaks küla pommitada. „Uku“ andis umbes 30 šrapnelli ja siis sõideti jälle Zagorje mäe kohale. Pärast kuulsime, et punased oleval šrapnellituld kartes külast ära läinud ja meie rood küla jälle oma kätte võtnud.

Õhtul selgus, et 2. Polgu 4., 10. ja ka 5. rood oleval punaste pealetungi tagajärjel suurde segadusse sattunud. Moonavor taganes kiiresti meist mööda Petseri suunas... Asi on niivõrd pudrusse läinud, et tontki enam loost aru ei saa!

Ajalehti ei ole, uudiseid ei tea!“

16. veebr. õhtul pimedas sõitis Soomusrong nr. 2 Irboska jaama ja vahetas seal ära Soomusrong nr. 1. Viimane sõitis Petseri jaama, et täiendada oma laskemoona ja va-

Irboska jaam pärast vaenlase sealt väljatõrjumist.

rustise tagavara. Õhtul saadeti Soomusrongilt nr. 2 kahekümneviie-meheline valvetõke Senno külasse. Taevas oli pilves ja öö see-tõttu kaunis pime. Eelmine öö oli olnud aga haruldaset kuuvalge.

16./17. veebruari öösiks Soomusrong nr. 2 tõmbus Irboska jaamast veidi tagasi, et mitte seista vaenlase suurtükitele all.

Raskeks kujunes ka meie jalaväe seisukord, kes teotses raudtee rajoonis. Sellest informeeris soomusrongide ülemaat 2. Jal-polgu I pataljoni ülem kapten Anderson 16./17. veebr. kesköösi järgmiselt:

„Selle tõttu, et minu pataljoni osad väga laiali olid ümbruskonna külates ja vaenlane oli palju uusi jõudusid juurde saanud, iseäranis oli palju ratsaväge, pimeduse tõttu läks tal korda kaks minu roodu ümber piirata. Ägeda lahingu järele läks tal korda läbi murda. Et enam korralikku sidet rootudega ei saanud pidada, olin sunnitud taganema Lesgi külasse. Viski, Soha, Gverstoni, Itovo, Derevnje ja Boroki külates on vaenlane sees. 11. rood asub Kopanitsa külas. Palun temale teatada, et ta Makarovas asuva 2. roodu ühendaks, mis on Kostinost lõuna pool.“

Selgituseks olgu toodud, et 16. veebruaril oli meie 2. Jal-polgu ja kahe soomusrongi vastu teotseva punaste Petseri grupi (Pihkva järvest Pangevitsani) koosseisus:

- 52. Tallinna polk;
- 53. Viljandi polk;
- 54. Tartu polk;
- 85. Kütipolk;
- Eesti punane ratsapolk;
- 86. Kütipolk;

Kõik need polgud toodi juurde Petseri alla.

- 49. Kütipolk;
- 1. Pihkva kommunistlik rood;
- 1. Raske srt-divj. 1. patarei;
- 2. Mortiiapatarei;
- Novgorodi „Gubv“ divisjon;
- Eesti kerge srt-divisjon;
- 1. Petrogradi polgu 1. eskadron;
- 6. Ratsapolgu 2. eskadron;
- 2. Petrogradi soomusrong.

Kokku oli punastel Petseri grupis 4520 tääki, ca 610 mõõka, 67 klp., 19 suurtükki ja üks soomusrong. Meil nende vastu peale kahe soomusrongi ligi 200-mehelise dessandiga 2. Jal-polk 1623 tääki, 30 mõõka ja 20 kuulipildujat.

17. veebruar.

Võitluse pinevus ei alanenud ka 17. veebruaril. Vaenlase ägeda suurtükitle tõttu Irboska jaamas seisev Soomusrong nr. 2 oli sunnitud tagasi tõmbuma. Košeljaha poolt sõites jõudis kohale Soomusrong nr. 1. Alustati pealetungi Irboska jaama suunas. Alguses andsid meie soomusrongid kõva suurtüki- ja kuulipildujatuld raudtee läheduses olevate külade ja raudteest põhja pool asuvate vaenlase kaevikute pihta, seejärel kanti tuli üle Irboska jaama rajooni. Kui ees liikuv Soomusrong nr. 2 ligines Kolomna küla lähedal olevale mäele, ilmus ootamata Irboska poolt vaenlase soomusrong, lähenedes kuni 1/2 km kaugusele. „Uku“ algas kohe tulistamist. Punaste soomusrong näis saavat pihta, nii et vaguni killud lendasid. Soomusrongilt nr. 2 saadeti dessant välja ltn. Luti juhatusel, et tõrjuda eemale vaenlane, kes asus kaevikuis põhja pool raudteed. Lahingus sai neli dessantmeest haavata, nendest vao. E. Kammer suri õhtul. Päevasest tegevusest telegrafeeris kapten Irv.

„Pommitasin vaenlase seisukohti põhja pool raudteed Optjoki jõe silla kohalt, kuhu Soomusrong nr. 2 kell 9.30 ilmus. Kategooriliselt käskisin Soomusrongil nr. 2 Isborski jaam uuesti oma alla võtta. Soomusrongi nr. 2 järel liikus Isborski peale ka Soomusrong nr. 1, vahetpidamata kõigist kolmest suurtükist vaksali ja vaenlase patareisid pommitades. Vaenlase soomusrong sõitis Isborskist siia poole. Kell 14 oli tal meie rong nr. 2-ga kahevõitlus Kolomna ja Barabanova vahel. Nr. 2 tuli veidi tagasi. Enamlaste patareid vaikisid ja soomusrong ei tulnud enam tagasi. Elanikkudelt saadud teadete järele on enamlaste remontrong jaamas teesid hakanud korraldama, kui nr. 1 tule avas. Töölised jooksnud laiali, rong sõitnud ära. Soomusrongi tabanud üks meie kuuli-

dest: 7 meest saanud surma, ülejäänud jooksnud rongilt maha ja läinud jala Pihkva poole.“

Soomusrongidelt saadeti luureosad lähedalolevate külade suunas, kus aga vaenlane oli suutnud juba end kindlustada. Õhtu eel suudeti vaenlase soomusrongid Irboskast välja tõrjuda ja soomusrongid sõitsid kapten Irv juhatusel jaama. Taheti võtta soomusrongide vedureile vett. Enamlased olid aga öösi veepumba rikkunud ja peagu kõik vee reservuaarist välja lasknud, nii et seda jätkus veel ainult Soomusrong nr. 2 vedurile, mis pärast Soomusrong nr. 1 pidi sõitma tagasi, et käia Petseris vett võtmas.

Alles hilja öösi suudeti parandada Irboska jaama veepump ja anda vett terveksjäänud vedureile. Nüüd sõitsid mõlemad soomusrongid Košeljaha pooljaama, kus said varustusrongilt laskemoona ja kivisüsi ja meeskonnale supirongilt toitu. Soomusrong nr. 1 sõitis Petseri poole ja Soomusrong nr. 2 liikus uuesti Irboska poole, peatudes Irboskast umbes üks km Petseri pool. Irboska jaamas olid punased vahepeal mitmest kohast raudtee purustanud.

Soomusrongide sangarlik võitlus tõmbas endale ka Lõuna Väerinna Sõjavägede Juhataja tähelepanu. Ta avaldas selle kohta 17. veebruaril päevakäsu alljärgneva sisuga:

„Soomusrongide ja nende dessandi-vägede kangelaste viimaste päevade hiilgava ja ennastalgava töö eest lõuna väerinnal, Isborski ümbruses, kus võitluses vaenlase suuremate jõududega kõik aeg viimase kange risttule all iseäranis 15., 16. ja 17. skp. vaenlasele suuri kahjusi tuues ja meie jalaväge mõjuvalt toetades üliinimlikku vaprust üles näitasid ja vaenlase keskel müstikalist hirmu sünnitasid, niisama ka võitluses Stackelni eel, kus raskeid raudtee paranduse töid julgelt ja kiirelt vaenlase kange tule all tegid ja ülesnäidatud vahvuse eest Koiküla võtmise juures 15. skp., saadan soomusrongide divisjoni juhatajale kapten Irv'ele ja kõigile soomusrongide ja nende dessandi vägedele südamlikke tervitusi ja avaldan neile oma kõige sügavamat tänu.“

18. veebruar.

18. veebruar kujunes tõsisemaks lahingupäevaks.

Lahing raudtee rajoonis algas hommikul valge tulekul. Vaenlase ägeda tule tõttu taandus Irboskast Soomusrong nr. 2 Sagorje küla kohale. Kapten Irv aga ei leppinud Irboska mahajätmisega, vaid tegi kohe kor-

*Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehe
kindralmajor Nikolai Helk'i
25-aastase teenistuse juubel.*

22. novembril 1938 pühitses Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimees kindralmajor N. Helk oma 25-aastase teenistuse juubelit.

Kindral Helk on sündinud 25. jaan. 1886. aastal Tartumaal Laiuse vallas apostlikuõigeusu preestri pojana. Keskhariiduse omandas Riia vaimulikus seminaris, kõrgema juriidilise hariduse Varssavi ülikooli õigusteaduskonnas, mille kursuse lõpetas 1913. a. Pärast ülikooli astus 22. novembril 1913 teenistusse Varssavi Kohtupalatissse kohtuameti-kandidaadina. Oktoobris 1914 määrati sama kohtu tsiviildepartemangu sekretäri abiks. Vanemana kohtuameti-kandidaadina läkitati ta Moskva Kohtupalati juurde praktikale. Veebruaris 1916 sõjaolude tõttu astus sama aasta 3. mail Aleksandri Sõjakooli, mille kursuse lõpetas 1. oktoobril 1916. Ülendatud lipnikuks, määrati nooremaks ohvitseriks 183. jalaväe-tagavarapolku. Novembris 1916. a. viidi üle 62. jalaväe-tagavarapolku, algul samasugusele ametikohale, hiljem aga määrati polgu kohtu asjaajajaks.

Eesti sõjaväeteenistuses olles määrati 20. 04. 21. 4. jaoskonna sõjakohtu-uurija ametikohale. 01. 11. 21. määrati Sõjaringkonnakohtu alaliseks liikmeks ja 28. 02. 35. Sõjaringkonnakohtu esimeheks.

Kõrgendati leitnandiks 24. 02. 24., kapteeniks — 24. 02. 25., majoriks — 24. 02. 28., kolonelleitnandiks — 24. 02. 33. ning 01. 03. 37. ülendati kindralmajoriks. Evib aumärke.

Kindral Helk'il on Sõjaväe Kõrgema Kohtu tegevuse alal silmapaistvaid teeneid. Tema eesistumisel Sõjaväe Kõrgem Kohus on la-

Kindralmajor N. Helk.

hendanud meie suurimad riikliku tähtsusega protsessid. Kohtunikuna ta on tõsine, lasakaalukas ja õiglane, ülemana väarikas ja heasoovlik, seltsimehena vastutulelik, inimesena aus — nii juubilar on võitnud üldise lugupidamise. Tema tegevus alati on olnud sirgjooneline, ühiskondlikke huve silmaspidav ja ta ei ole kunagi püüdnud olla väljapaistev oma suurte teenetega. Sõjaväes ja sellskonnas tuntakse teda kui ennastohverdavat, julget ja ohtudes karastatud inimest. Soovime, et tema õigusemõistjana täidaks veel kaua oma kõrgeid ülesandeid üldsuse hüveks.

ralduse raudtee ääres asetsevate külade valutamiseks ja seejärele andis Soomusrongile nr. 2 kindla käsu, võtta uuesti Irboska jaam enda alla.

Soomusrong nr. 2 ülem kapten J. Lepp jutustab oma sõjamälestusis selle lahingu kohta:

„2. Jal-polk oli vaenlase survele öösi tagasi tõmbunud lääne poole Košeljahat ja punased tungisid Košeljahat (nüüd Liiva-

mäe) rajoonis Soomusrong nr. 1 peale. Hommikul algasid punased pealetungi ka raudtee rajoonis, vallutasid Irboska jaama, Seno küla, Sagorje ja Viski küla oma soomusrongi tule toetusel. Punaste edasiliikumine nendest küladest löödi esialgu meie soomusrongi tulega tagasi. Irboska jaamast taanduv valvetõke tuli soomusrongile. Seisukord oli väga raske. Tahtsin saada kapten Irvelt luba rongi tagasi tõmbamiseks Košeljahasse,

aga Irv ütles, et Soomusrongil nr. 1 on edu ja ka 2. Jal-polk on peatunud. Seepärast soomusrongidel tuleb alata uuesti pealetungi ja vallutada Irboska jaam, mis pidi sündima lõuna paiku. Irve käsul sõitsin oma rongiga Irboska suunas, et tõrjuda tagasi punaste raudtee ääres asuvaid osi. Varsti sõitis aga mulle vastu punaste soomusrong, mispärast pidin loobuma punaste jalaväe vastu võitlemisest ja algama kahevõitlust vaenlase soomusrongiga. Viimane nähtavasti sai pihtavuse ja kadus silmist läbi Irboska jaama Pihkva suunas. Punaste jalaväeosad, kes tungisid peale lõuna pool raudteed, nähes oma soomusrongi taandumist, katkestasid edasitungi endises suunas (rööbiti raudteele) ja tõmbusid raudteest eemale lõuna poole. Samal ajal punased põhja pool raudteed võtsid endi alla Viski ja Sagorje külad ja Sagorje mäe raudtee ääres ja lisaks suurtükitlele pommitasid Sagorje mäelt ka pommipildujatest raudteed minu soomusrongi ees Kolomna küla kohal ning purustasid mürskudega raudteed mitmest kohast. Soomusrong nr. 2 edasiliikumine oli sellega tõkestatud. Seejärel hoidsin oma rongiga vähemalt seljatagust Sagorje-Košeljaha vahel vaba, et Soomusrong nr. 1 järelejõudmisel edasi tungida. Umbes kella 13.30 paiku sõitis Irv Soomusrong nr. 1-ga Sagorje lähedusse Soomusrong nr. 2 juurde ja teatas, et Košeljaha juures on 2. Jal-polk mõned külad tagasi võtnud, mille tõttu seisukord seal olevat kindlustatud ja soomusrongidel tuleks uuesti murda sisse Irboska jaama.

Umbes samal ajal punased algasid suurejoonelist pealetungi. Nende jalavägi liikus edasi üle suure lagendiku Irboska jaama ja Senno küla vahel, rööbiti raudteele lääne suunas, viies tihedas ahelikus. Need viis ahelikku liikusid lainena üksteise järel umbes 100—200 meetri vahedel. Ahelikkude lõunapoolsed otsad ulatusid Senno küalani ja kadusid silmapiiri taha. Punaste ahelikkudega näis olevat ka raskeid kuulipildujaid. Kapten Irve korraldusel avasid mõlemad meie soomusrongid ägeda suurtükitle vaenlase ahelikkude pihta, mis tekitas seal suurt paanikat ja tõkestas punaväe edasiliikumist. Samal ajal liikus Irboska jaama poolt meile vastu värskest kohalesaadetud punaste soomusrong, kes teotses meeletlikuma visadusega kui seni meie vastu võidelnud punaste soomusrongid. Sellel soomusrongil näis olevat kolm kerget toru. Katkestasime punaste jalaväe pihta tulistamise ja Irve korraldusel avasid mõlemad meie rongid suurtükitle punaste soomus-

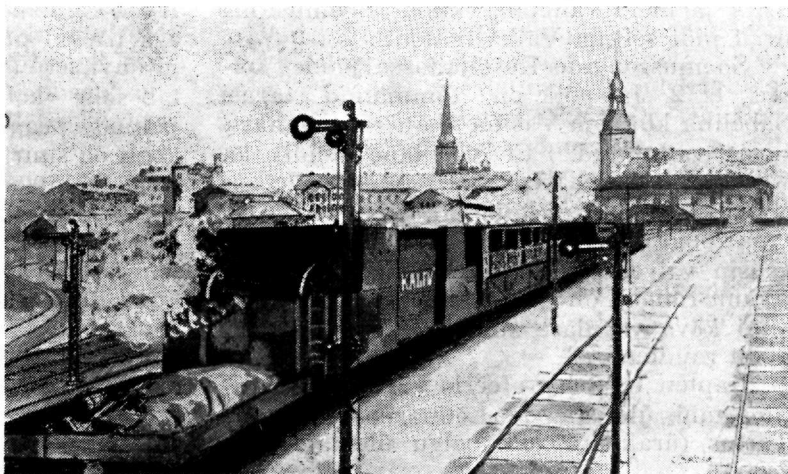
rongi pihta. Irv oli pommitamise ajal ees Soomusrong nr. 2 juures ja saatis siit tulistamiseks ka Soomusrongile nr. 1, mis asus tulistamise ajal harilikult 200—1000 meetrit eesoleva rongi taga. Punaste soomusrong tõmbus kord tagasipoolle ja jäi Irboska jaamast Kolomna poole peatuma, kogu aeg tulistades. Kui meie suurtükitlest varem segamini löödud punaste jalavägi nähtavasti nägi, et nende soomusrong ei pääse edasi, valgus see rohkem lõuna poole ja Kolomnast ida pool asuvate küngaste varju, nii et meie kapten Irvega ei saanud täpselt kindlaks teha, kuhu nende enamik kadus.

Olime arvamisel, et punased on oma pealetungi katkestanud, ja Irv arvas olevat õige aja meil pealetungile üleminekuks. Et aga edasitung ilma Sagorje mäe vallutamiseta võimata, sest sealt pommitati raudteed pommipildujatest, siis kapten Irv otsustas saata dessantosa Soomusrongilt nr. 1 Sagorje ja Viski mägede vallutamiseks, kuna Soomusrong nr. 2 pidi vallutama Irboska jaama. Saatsin oma rongi tehnikakomando mehed välja meie ees purustatud raudteed parandama. Teeparandajad võeti punaste poolt tule alla. Nad olid seejuures pannud tähele, et ka punased parandavad raudteed oma rongi ees. Et vältida asjata kaotusi ja jõukulu, siis kutsusin teeparandajad ära, et las parem punased parandavad raudtee meie jaoks. Loomulikult ei saanud ka dessantmehi ette tulistama punaste raudteeparandajaid. Tee käänanaku ja kõrge künka tõttu rongi suurtükk ei saanudki tulistada punaste soomusrongi rajooni. Vahepeal Soomusrong nr. 1 dessant läks Sagorje kõrgendikku vallutama. Punased parandasid raudtee ära. Asusin oma rongiga Sagorje künkast natukene lääne pool ja ootasin punaste soomusrongi. Soomusrong nr. 1 toetas Barabanova rajoonist oma dessanti suurtükitlega. Ilmuski käänu tagant pikkamööda liikudes punaste soomusrongi esiplatvorm umbes 200 meetri kaugusele minu rongist ja laskis mõned paugud lõuna poole raudteed Barabanova rajooni, kus sel ajal võis olla ainult punaste jalaväeosi, ja tõmbas seejärel end kiiresti käänu taha tagasi. Minu rongi pihta ta ei saanud nähtavasti veel lasta — seda takistas järsk teekäänak. Vaenlase soomusrongi tagasitõmbumise järele sõitsin oma rongiga veel veidi edasi paremale positsioonile, kus lasksin suunata suurtüki välja sellesse kohta, kust oli oodata vastase soomusrongi nähtavale ilmumist, ja jäin ootama. Seejärel sain kapten Irvelt, kes läks vahepeal minu rongi juurest veidi tahapoole ja koos leitnant Sabolotny'ga juhatas Soomusrong

nr. 1 suurtükitulid Sagorje mäel asuva vaenlase pihta, korralduse tungida otse punaste soomusrongi kannul Irboska jaama ja see dessandiga enda alla võtta, sest Soomusrong nr. 1 dessandil olevat Sagorje juures edu. See oli umbes kella 14.15 ajal.

Minu rongi ootepositsioonil seistes punaste soomusrong aeglaselt liikudes pistis hetkeks oma nina teiskordselt nurga tagant välja ja tõmbas kohe tagasi. Mina ei lasknud veel tulistada, sest ootas, et vaenlase soomusrong sõidaks kuni rongi keskel oleva vedurini nähtavale, et siis anda vedurile pirakat pihta. Nendest katsetest julgust võttes või arvates, et minu rong on reast välja löödud, punaste soomusrong sõitis kolmas kord nurga tagant välja, nüüd juba õige julgesti ja avas oma rongi esimesest suurtükist viibimata tule minu rongi suunas ja tagumisest suurtükist minu rongist lõuna poole tee kõrvale. Punaste soomusrongi esimeselt platvormilt lasti esimesena ja seejärel vastas kohe minu rongi esimene surtükk, niipea kui punaste soomusrongi suurtükiplatvorm 2—3 lahtise platvormi järel tuli nähtavale. Vaenlase soomusrongilt lastud esimene mürsk langes üks meeter meie suurtükiplatvormist vasakule, kaks järgmist mürsku lendasid meist paremalt mööda, neljas mürsk kukkus keset raudteed lahtiste platvormide ette. Kuhu kolm järgmist vaenlase mürsku langesid, seda isiklikult ei näinud, küll aga rääkis tookord kuulipildujavaguni katusel viibinud Lindemann, et kaks mürsku olevat lennanud üle rongi ja lõhkenud Soomusrong nr. 1 läheduses. Meie jõudsimme anda selle aja jooksul 11 mürsku, millest kolm silmnähtavalt tabasid punaste soomusrongi. Kahevõistluse kestus ei väldanud paari minutitki. Laskmine oli mõlemalt poolt äärmiselt kiire. Peagu samal ajal, kui ees välgatas suurtükituli, lõhkes meie läheduses ka väljalastud mürsk. Samal ajal, tähelepanu pööramata vaenlase tulele, pidid äärmise intensiivsusega töötama meie suurtükimehed. Patareiülema lipnik Palloni närvid selle kahevõistluse tagajärjel olid veidi vapustatud: ta nägi unes oma ees vaenlase soomusrongi tulistamas ja ärkas oma meeskonnale läbi une komandodid andes kohe üles, mis pärast umbes nädalapäevad kannatas unepuuduse all.

Laskmise ajal punaste soomusrong tõmbus tagasi. Mina andsin signaali edasilükkumiseks. Samal ajal punased lõhkusid meie rongi ees teekäänu taga raudtee kolmest kohast, mida nad vahepeal olid suutnud mineerida. Tee oli purustatud rööbaste jatkuvate kohtadest umbes $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ meetri laiuste juppidena. Oma rongiga edasi sõites varemate kogemuste põhjal asetasin katkiste kohtadele puhald ja sõitsin Irboska jaama, kus oli täiesti vaikne — vaenlast polnud jaama läheduses. Jaamas ootasin Soomusrong nr. 1 järelejõudmist. Samal ajal seljataga Sagorje juures ja kaugemal oli kuulda kõva suurtüki ja jalaväe relvade tulistamist. Kuna Soomusrong nr. 1 mu rongile järele ei jõudnud, mis aga Irvega kokkuleppe põhjal pidi sündima, ja möödunud oli juba üle tunni aja, siis saatsin ratsamehed sideks kapten Irve juurde. Ratsamehed Irve juurde ei pääsenud, sest Sagorje mägi ja Kolomna küla oli punaste tule all. Saatsin välja sama ülesandega umbes ühe jao dessantmehi, kes samuti ei pääsenud Soomusrong nr. 1 juurde. Kui olin üle kahe tunni jaamas olnud ja kõigile katsetele vaatamata ühendust kapten Irvega ei saanud, pealegi Irboska jaama rajoonis puudus vaenlane ja seega teotsemisvõimalus minu rongil, küll aga oli kuulda kõva laskmist seljataga Sagorje rajoonis, siis otsustasin sõita tagasi ja astuda ühendusse kapten Irvega ja Soomusrongiga nr. 1. Jõudes viadukti alt läbi Kolomna lähedusse, võeti Soomusrong nr. 2 Viski mäelt kõva pommipilduja ja kuulipilduja tule alla, mida toetasid eemal asuvad vaenlase patareid. Peatusin rongiga ja sõitsin Irboska jaama poole tagasi, kuna tehnilistel põhjustel suurtükkidest tahapoole vaenlase pihta lasta

Soomusrong nr. 2 Riias bermondlaste seisukohti tulistamas.

(Sõjamuuseumi kogust.)

ei saanud. Asetasin osa raskeid ja mõned kerged kuulipildujad vaguni katusele, milledest võeti tule alla Viski mägi. Ainult vagunite katustelt oli hädavaevu võimalik tulistada kõrgele mäe otsa. Samal ajal tulistati kuulipilduja vagunitest poolhuupi raudtee kõrvale, nii et laskmist ja lahingumüra oli rohkesti. Raudtee oli punaste poolt Kolomna kohal meie seljataga vahepeal veel vist kolmest kohast purustatud, — seega oli kokku umbes 6—8 kohas purustusi.

Kuulipildujatest ägedasti tulistades andsin hea õnne peale rongile tasase käigu tagasi ja jõudsin õnnelikult katkistest kohtadest üle, täiesti ilma kaotusteta. Läksin kohe kapten Irve juurde, kes seisis palituhõlmade tuule käes lehvides Soomusrongist nr. 1 eespool Sagorje mäe peal vaenlase tule all, ja ütlesin Irvele: „No Anton, miks siis järele ei tulnud?“ Siis esimest korda elus nägin, et Irv oli erutatud ja liigutatult võttis minu käe ja heameele pärast, et jõudsin oma rongiga vaenlase seljatagant tervelt tagasi, vist isegi süleles ja ütles: „Ma ei lootnud sind enam elusalt näha. Olukord vahepeal muutus Soomusrongil nr. 1 ja selle dessandil äärmiselt raskeks. Pärast seda, kui meie dessandil oli olnud edu, punased asusid värskete jõududega vastukallaletungile ja paiskasid meie dessandi kaotustega tagasi. Otsustasin ohverdada ühe rongi, kui et vaenlase raudtee äärde väljatungimise järele sulle appi sõites mõlemaid ronge sisse jätta.“

Irv selgitas olukorda, et enamlased liiguvad mõlemalt poolt raudteed suurte jõududega meie soomusrongide seljataha. Irv teatas oma otsuse: tõmmata mõlemad rongid tagasi ja võtta sihtidele valvuriid. Soomusrong nr. 2 pidi taandumise järele jääma Optjoki jõe sillale, kuni tuleb Soomusrong nr. 4 ja meid vahetab, kuna Soomusrong nr. 1 pidi sõitma Valka remonti.

Soomusrongide Košeljahasse jõudes selgus, et 2. Jal-polk on tõmmanud tagasi Sabelina külla ja Vašina-Gora on punaste poolt vallutatud. Et vaenlane hoidis ka Košeljaha jaama, Irboskast 12 km Petseri pool, kõva suurtükitle all, siis tõmbasin oma rongi lääne poole Košeljaha jaama, kus asusin valvekorrale. Taandumise ajal meie soomusrongid olid kogu aja kuni Košeljahani kõva vaenlase suurtükitle all kahelt poolt raudteed...“

Kapten Irv telegrafeeris Tallinna Operatiivstaabi ülemale ja Lõunarinde ülemale Tartus (ärakiri 2. Jal-polgu ülemale Petseris):

„Soomusrongid jätsid kell 17.45 Isborski jaama maha. Meie jalaväe kaugele tagasi tu-

lek lubas vaenlasel suurtüki patareisid soomusrongide seljataga üles seada, nii et raudtee kuni Košeljahani nii põhja kui lõuna poolt vaenlase tule alla sai. Meie väed Petseri sihil jälle kaitseseisukorda üle läinud. Pean võimalikuks Soomusrongi nr. 1 Valka viia, kuhu ka ise sõidan. Lahingutes saadud vigastuste tagajärjel nõuab nimetatud rong viibimata remonti. Soomusrongide suurtükid avasid kell 1400 tule vaenlase seisukohtadele Sagorje ja Viski juures, et punaseid raudtee äärest eemale peletada, kes Soomusrongile nr. 2 möödasõidu ajal granaatisid alla oleks võinud visata, nagu juba varemalt proovitud. Vaenlane ei kannatanud suurtüki tuld välja ja jooksis ära. Soomusrongide dessant tõltas neid taga ajama, kuid sattus rohkearvulise vaenlasega kokku, kes dessandi taganema sundis. Maha jäid vaenlaselt võetud 3 pommipildujat ja palju muud. Meie kaotused 4 surnut ja 5 haavatut.“

Irboska operatsioonis olid eriti suured kaotused Soomusrong nr. 1 juhtivas koosseisus: haavata sai 5 ohvitseri, nende hulgas rongiülema kohuste täitmisel ltn. E. Neps ja ltn. R. Sabolotny. Et rongil juba varem oli langenud neli ohvitseri ja viibis haavatutena haiglas kuus ohvitseri (nende hulgas ka käesolevate ridade kirjutaja), siis juhtide puudus rongil andis enda tunda.

Irboska operatsioonis kahe soomusrongi üldjuhtimine lasus kapten Irvel. Tegelikult aga kapten Irv juhtis siit võimaluste piirides telefoni ja telegraafi kaudu kõigi meie laia- ja kitsarööpmeliste soomusrongide tegevust ja järjekindlalt telegrafeeris Tallinnasse Operatiivstaabi ja Tartusse Lõunarinde staabi ülevaateid kõigi soomusrongide tegevuse kohta. On loomulik, et kapten Irvel, vähemalt neil päevil, polnud ei ööl ega päeval puhkust. Üks vana soomusrongi ohvitseri (O. Lannes, end. Dreher) jutustab selle kohta: „Soomusrongiga Irboska jaamas, peagu vaenlasest sisse piiratud ja kogu öö suurtükitle all olles meie soomusrongi ohvitserid ja sõdurid suurest väsimusest ikka veidi tukkusid. Ainus, kes ei pannud kogu öö jooksul silmagi kinni, oli kapten Irv. Ta võttis vastu teateid luurelt, kontrollis vahiposte, kirjutas aruandeid tegevuse kohta kõrgematele staapidele ja oli iga silmapilk valmis jagama korraldusi ja käskke, kui vaenlane tungib peale ükskõik kustpoolt. Ainult hommikul ta siiski lausus juuresolijaile: „No oli täna ikka kole öö küll.“

Vaadeldes 2. Jal-polgu võitlusi Irboska positsioonide vallutamise eesmärgil, peab

ütlemata, et selle polgu enamik roodused võitles väga suure südidusega rõhuvast ülekaalus oleva vaenlase vastu, kuid koostöö roodude tegevuse vahel jättis mõndagi soovida. Tingitud oli see sellest, et tuli võidelda liiga laial rindel, raskesti sidepidamist võimaldaval maastikul ja et polgul oli nappus tehnilistest sidevahenditest. Kõige ülalmainitu tõttu 2. Jal-polgu ei suutnudki tun-

See hulljulge närvide operatsioon oli omane ainult kapten Irvele. Kapten Irv ei taganenud. Tundus, kui oleksid tal terasest närvid, mis ei katke kunagi.“

Kapten Irvel oli selge, et väljatungimine headele Irboska positsioonidele evib väga suurt tähtsust ja seepärast ta tegi selle eesmärgi saavutamiseks kõik, mis oli võimalik teha meie võrdlemisi väiksearvulise

(Sõjamuuseumi kogust.)

Soomusrongi suurtükke tegevuses.

(Maksolly maal.)

gida välja Irboska jaama, Vana-Irboska joonele, kuigi ta võitles vaprast. Selle tagajärjel oligi raudtee suunas teotsevatel soomusrongidel äärmiselt raske püsida vaenlasest ümberpiiratuna — nad võitlesid päevade kaupa kümnekond kilomeetri ulatuses vaenlase rindesse sissetunginuna, olles alatiselt ohus seljatagant ära lõigatud saada. Seejuures soomusrongid tõmbasid endale vaenlase suuri jõude, millega kergendasid 2. Jal-polgu tegevust.

Üks soomusrongide ajaloo uurijaid, vabadussõjaegne soomusrongide diviisi staabi ülem kolonel Poopuu kirjutab soomusrongide Irboska-retke kohta muuseas*):

„Oli üldine pingulolek, mis soomusrongilasi väsis. Oli mehi, kes ööd läbi ei saanud magada, sest viibiti kriitilises seisukorras. Oli ka juhtumeid, kus närvide liialt erutuse tõttu tuli mehi saata haigemajja.

koosseisuga ja nõrga tehnilise varustisega kahel soomusrongil. Siin näeme ühtlasi reljeefselt, missugust tähtsust evib juhi isik lahingus. Kui oleks kapten Irv kohe vaenlase esimese surve puhul andnud käsu soomusrongidel taanduda, siis poleks Irboska rajooni pärast saanud tekkida mingeid tõsiseid võitlusi ja oleks olnud küsitav, kas sel puhul hoogset pealetungivat ülekaalukat vaenlast oleks suudetud tõkestada isegi Petersi rajoonis. Irboska operatsioon näitab veel, et e e s t i s õ d u r on suuteline võitlema suurima visadusega, kui teda juhivad ülemad, kellede vastu alluvail on usaldust, usku ja lugupidamist.

Viiepäevane soomusrongide sõjaretk Irboskasse on meie Vabadussõja sangarlikemaid lehekülgi.

*) Soomusrongide diviisi Vabadussõjas II, lk. 104.

L-r. soomusrong nr. 2 sünd ja tema sõjategevuse algus.

L-r. soomusrong nr. 1 sõitis Tallinnast eeslinnile novembri lõpp-päevil ja asus kohe lahinguisse. Ühel ööl juhtus teatavasti temaga aga õnnetus. Rong poohitati kaheks, et mõjukamalt nii ees peale tungida kui ka seljatagust kaitsta — kuid nende kahe poole vahel ööpimeduses juhtus kokkupõrge.

Soomusrongi üks pool, mis kokkupõrkest rohkem sai kannatada, saadeti Tallinna remonti, eriti just purunenud kahuriplatvormi tõttu.

See saigi Soomusrong nr. 2 aluseks.

Sel ajal, 11. detsembril inglise laevastik saabus Tallinna sadamasse ja tõi kaasa meile hädasti vajalisi kuulipildujaid, eriti veel kergekuulipildujaid Lewis'eid.

Järgmise päeva hommikul Kaitseliidu staabist saadeti üksikuid ohvitseride sadamasse, kus üks inglise ohvitser vene keeles andis seletusi, kuidas Lewis't käsitseda.

Lõuna paiku tuli Kaitseliidu staapi kpt. J. Pitka ja kõneles, et tema teeb teise soomusrongi, aga ei leia sobivaid ohvitseride.

Leidnud mõned ohvitserid — palju neid just ei olnud — kutsus ta need õhtuks oma korterisse Patarei tänavas.

Pitka korteris, L-r. soomusrong nr. 2 sünnil, avanes järgmine pilt: saalis, kus punase sametplüüsiga kaetud mööbel, istus proua Pitka ja püüdis lappida ning parandada üht vana, närust sinelit, mis kuulus uue soomusrongi esimesele ülemale kpt. K. Parts'ile.

Samas keset tuba oli kott tükksuhkruga. Kott oli umbes kolmandik-täis — see oli uue soomusrongi esimene toitlusvarustis, mida rongil hiljem vabatahtlik Bachel kohuse-truult jaotas.

Sama maja hoovil kuski kuurinurgas leidis üksikuid vanu viltsaapaid, kus värskelt värvatud soomusronglased endale sobivaid jalatseid käisid otsimas, sest 12. detsembri hommikul sadas Tallinnas juba esimest lund. Vildid olid: üks suur, teine väike, üks vana, teine uus, nii et kokku-sobivaid andis otsida.

Sõdureid soomusrongile tuli esiti vähe — üles andis vabatahtlikena 4–6 koolipoissi — sest kõik vabatahtlikud siis tahtsid minna ratsarügementi, mis asus Kreutzwaldi tänavas praeguses postkontori hoones. Kuid et sellel polnud ei hobuseid ega sadulaid, siis ratsapolgu meestest komplekteeriti teisi väeosi, nii ka L-r. soomusrong nr. 2.

Ohvitseride Soomusrong nr. 2 peale juba oli. Puudus ainult suurtükiväeohvitser, kellest oli siis üldse puudus. 12. detsembril jõudis Valgast Tallinna end registreerima lipn. L. Pallon. Otsekohe Pitka kutsus ta L-r. soomusrong nr. 2 patareiülemaks.

Patarei tänavas ühes kuuris toimus kuulipildujate proovimine. Nendega katsetas st.-kpt. Paulus, kes ise sealjuures oli päris lustiline ning kes mõjutas seega ka teiste tuju, mis sel ajal üldiselt kuigi hea ei saanud olla ega ka polnud.

Õhtupoole, kus ilm muutus õige külmaks, asuti nii kuulipildujaid kui ka nende padrunikaste vedama soomusrongi vaguneile, mis seisid Kopli haruteel.

Oli päris hilisõhtu, kui lõpuks oldi nii kaugel, et uus soomusrong võis välja sõita.

Kõik olid võõrad. Vagunid, kuhu asuti, olid räpased ja külmad. Väljas tundus kalgi talve algust.

Esimesi L-r. soomusrongil nr. 2 väljasõitjaid oli mõnikümmend meest: patarei-meeskond ja kaks kuulipilduritekomandot. Esimeses kuulipilduritekomandos näiteks oli viis koolipoissi-vabatahtlikku, neli vabatahtlikku üliõpilast, kolm veneaegset allohvitseri ja seitse ohvitseri, siia juure arvatud ka rongiülem kpt. K. Parts, kelle asukohaks oli esimene klp-komando vagun.

Kui Balti jaamas teistele ohvitseridele kpt. Parts tutvustas patareiülemat lipn. Pallonit, kes kõneles Tallinnale võõrast valga murrakat, kes oli ise lüheldane ja nässakas — siis hoidusid teised ohvitserid temast eemale, sest tekkis kahtlus, et kas ta pole mitte juut või isegi vaenlase salakuulaja. . .

See detail iseloomustab ehk ka, milliste meeoludega algas selle rongi sõjasõit.

Ülemiste ja Balti jaama vahel oli tahetud sõitev soomusrong õhku lasta. Raudteed vististi isegi purustati lõhkeainetega, kuid sõitjad sellest vahejuhtumisest ise midagi ei teadnud.

Rongil vaguneis meeolu pisut tõusis, sest maailmasõjaaegsed vanad sõdurid, juba harjunud igasuguste olukordadega, asusid nalja heitma ja peagi hargnes sõnakamate kaaslaste vahel kohati otse üliõpilaslik „aasimine“ — olid ju peagu kõik ohvitserid samal ajal ise üliõpilased.

Kuidas nägi välja L-r. soomusrong nr. 2 oma esimesel väljasõidul?

Lahtisele platvormile oli kinnitatud kahur. Platvormi tagakülg oli „soomustatud“. Platvormile oli ehitatud jala-paksune laudadest soomuskere...: laudadest seinte vahe oli täidetud külmetanud liivaga, mis aga peagi sulas ja laiade lauapragude vahelt välja põrus. Samasuguse soomusega olid ka kuulipildurite vagunid — jällegi ehitatud lahtisile platvormidele.

Hommikuks jõudis järele soomusrongile Rakverre teise rongiga *d e s s a n t* — peamiselt ratsapolgu mehi, arvult vahest 30 ümber, need tõi kornet või lipnik Puusepp.

Rakveres rongiülem kpt. K. Parts läks rindeülema kindral Tõnissoni juure, et saada esimesi instruktsioone ja andmeid vaenlastest. Kuş viimane asus, seda ei teadnud lähemalt siis keegi. Diviisi staabist saadi vaid järgmine ülesanne: sõita Kunda poole ja teel kahurist anda nii kaugele kui ulatub mõned paugud ida poole, et vaenlasele näidata, et meil siin ees on suurtükiväge, sest Narva all oli meil ainult Soomusrong nr. 1 patarei ja veel mõned suurtükid, nn. „konnad“ (ilma kompressoriteta).

Soomusrong nr. 2 sõitiski varahommikul Kunda poole välja ja asus peagi oma ülesande täitmisele.

Kui kõmas esimene kahuripauk — kompressor ei vedanud rauda tagasi oma kohale. Tuli otsida nõõri, mis seoti suurtükitoru ümber ja siis mehed asusid sellega toru oma asendisse vedama. Nõõri otsas oli rongi pikim mees, rongiülem kpt. Parts ise, ja mida kahurile lähemale, seda lühem oli mees. Nõõr igauhel üle öla, nii tiriti suurtükitoru tagasi. Nähtavasti kompressori õli ei olnud sobiv meie külmale kliimale, sest järgmiste laskude ajal juba kahur töötas normaalselt.

Edasi sõites hakkas eest kostma püssilaskmist.

Kes seal lahingut peavad, seda rongil loomulikult ei teatud. Kuid tule järgi selgusid vastaspoolte asukohad umbes ning sobival kohal rongi parempoolsed kuulipildujad avasid tule kõrgelt ja võrdlemisi kaugele nägematutele märkidele, vastasele.

Tule mõju oli ilmne. Mõne aja pärast laskmine vaikis. Vaenlane tõmbus tagasi.

Eest paremalt lähenes ka kaks-kolm sõdurit. Rong peatus ja asus neid ootama. Rongi meeskond tuli uudishimust aetuna vaguneist välja.

Kui tulijad jõudsid rongi juurde, selgus, et need on kaks 4. Polgu sõdurit, kaasas punakaartlane-vang.

Lahingut oli pidanud 4. Polgu osa. Nende olukord oli kujunenud päris täbaraks, nad polnud enam pääsnud edasi ega tagasi, kuni

Kontradmiral J. Pitka VR I/1.
Soomusrongide looja.

Soomusrong nr. 2 tabav tuli oli vastase segi paisanud. See kuuldus tõstis ilmselt rongimeeste meeleolu, kuna nad olid umbes, hea õnne peale tuld avades teise väeosa võidule aidanud.

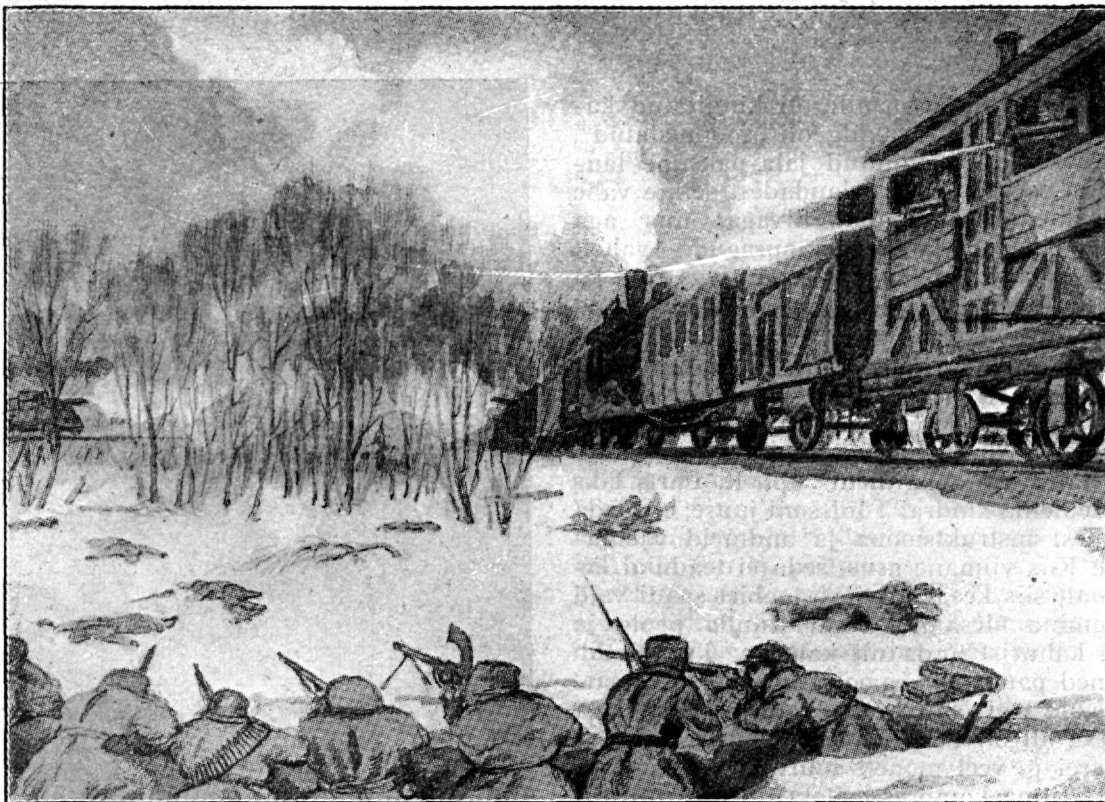
Vang võeti rongile, et teda hiljem üle kuulata. (Ta anti üle samal õhtul esimesele s/rongile, kuid selle meestel polnud huvi ülekuulamise vastu...)

Nüüd laskis lpn. Pallon polgumeestel ronida telefonipostide otsa, kus pidid aitama suurtüki tuld juhtida Kunda taha taganevale vaenlasele järele. Teadsid ju need, kuhu poole see taandus.

Saabus juba õhtuvidevik, kui kaks polgu sõdurit telefoniposti otsas tõstsid kord üht, kord teist kätt ja ees, Kunda ümbruses, meie granaatide lõhkemiste kuma muutus üha heledamaks, väljapaistvamaks kiiresti langevas pimedas.

Tulistamine lõpetati. Meie rong sõitis Kunda poole edasi ja viimati Kunda jaama sisse, sest vedur vajab vett.

Kuid õhtuvidevikus võtsid julgust Kunda vabrikute enamliselt meelestatud töölised, vabrikuhoonete tagant hakkasid kajama püssipaugud, mis aina tihenesid. Kuna vedur oli rongi keskel, siis selle esimene pool manööverdati teisele teele ning teise pool

(Sõjamuuseumi kogust.)

Soomusrong lahingus.

(Vihvelini maal.)

lega vedur sõitis veekraani alla. Kuid just sel hetkel paugutamine muutus eriti hoogsaks, kuule vingus üle soomusrongi. Näis ilmne, et siin, majade taga võis olla isegi vastase väeosa.

Silmapilk kujunes küllalt närvesöövaks.

Rongiülem kpt. Parts, kes rongi esimese poolega eemalt pidi pealt vaatama, kuidas vedur veekraani all seisab, hüüdis kategooriliselt: „Vedurijuht, jalamaid sõitke veduriga siia tagasi!“

Vedur ajaski tagasi ja haakis esimese rongipoole endale külge. Soomusrong tõmbus seepeale Kunda jaama eest tagasi.

Natukese aja pärast ragisid meie kuulipildujad: kes tulistas alevis sähvivatele tuledetele, milles oletati vaenlasega signaliseerimist, kes tee ääres olevatele tumedatele kogudele, mis videvikus liikuvalt rongilt näisid vastase ründava ratsaväena.

Oli Kunda seljataha jäetud, puhkes kohati nali ja naer, kui selgus, et osalt oli tontki nähtud.

Tagasisõidul — vasakult hakkas paistma teed mööda Rakvere poole liikuv inimmass. Jälle peeti rong kinni, et kes seal on. Selgus, et 4. Polk või selle osi.

Kuid enne kui Rakverre tagasi jõudsimme, sõitis vastu Soomusrong nr. 1. Meie rongi oldi oodatud. Kuna see aga viibis ja juba pime oli, ruttas kpt. Irv oma rongiga meile järele, et ehk on midagi meiega juhtunud.

See oli nende kahe rongi rõõmus esimene kohtamine! Oma lihast ja luudest oli Soomusrong nr. 1 annud palju, et teine rong sündida võiks. Nüüd ta siis nägi esimest korda oma kaaslast, oma kasuvenda, millal selle esimene eduline sõjapäev oli seljataga.

J. Pert.

**SOOMUSRONGIDE 20. AASTAPÄEVAL
SOOMUSRONGIRÜGEMENT MÄLESTAB
VABADUSSÕJAS LANGENUD KANGELASI**

Soomusrongirügemendi elust ja tegevusest rahu ajal.

29. novembril s. a. pühitseb Soomusrongirügement — vabadussõjaaegse kuulsa löögikoondise, Soomusrongide Diviisi otsene järglane — soomusrongide 20. aastapäeva.

Sünnist tänapäevani soomusrongide organisatsioon on elanud üle suuri muudatusi. 20 aasta kestel on käidud läbi mitme ümberorganiseerimise puhastustule ning kannatatud korduvalt uuestisünni valusid. Nüüd seisab juubilar karastatuna ja elujõulisena meie teiste tublide väeosade kõrval ja võib rahuloluga vaadata tagasi käidud teekonnale ja tehtud tööle.

Kui Vabadussõjas soomusrongide osaks oli kihutada lahingust lahingusse, võidult võidule, sõja algusest kuni selle õnneliku lõpuni, siis rahu ajal soomusrongidele on olnud omane ennatsalgav suur ülesehitav töö, mida tehtud vaikselt, kuid väsimatult ja armastusega.

Väljaõppe edukust tagab kogenud ja vilunud kaader. Seda tööd jätkab ja süvendab praegune rügemendiülem kolonel

Kolonel V. Koch VR II/3.
Soomusrongirügemendi ülem.

V. Koch VR II/3, kes asus rügemendi tege-likule juhtimisele pärast Kõrgema Sõjakooli lõpetamist 1936. a.

Nende meeste tööviljana rügemendis valitseb rõõmus töömeeleolu ja vastastikune arusaamine vanemate ja nooremate juhtide vahel, mis kõigiti soodustab ja tõstab õppetöö tõhusust ja elustab ning hingestab seda vaimu, mis Vabadussõjas viis meid võidule. Edasi anda ja sisendada seda võiduvaimu neile hulka-tele, kes igal aastal rügemendi tulevad ja siit lahkuvad — oli, on ja jääb soomusrongide kaadri üheks lipukirjaks.

Kasvatuse kõrval käib ühtlane tõsine töö kõigil väljaõppe aladel. Ja olgugi et kunagi pole püütud eriti silma paista, seisab rügement väeosade paremuse ravis siiski esimeste reas.

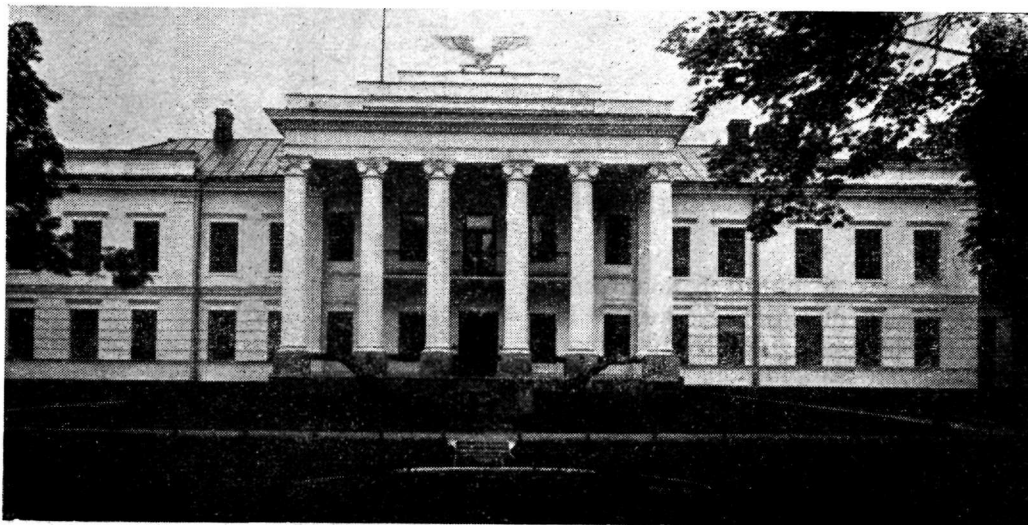
Väga palju uuendusliku on rügemendis omal jõul

Soomusrongirügemendi Ohvitseridekogu juhatus.

loodud ja veel loomisel lahingukoosseade materjalosa arendamise ja moderniseerimise alal ja selle töö saavutistele võib olla õigusega uhke, sest ajakohane lahingukoosseade on soomusrongidele eluküsimuseks.

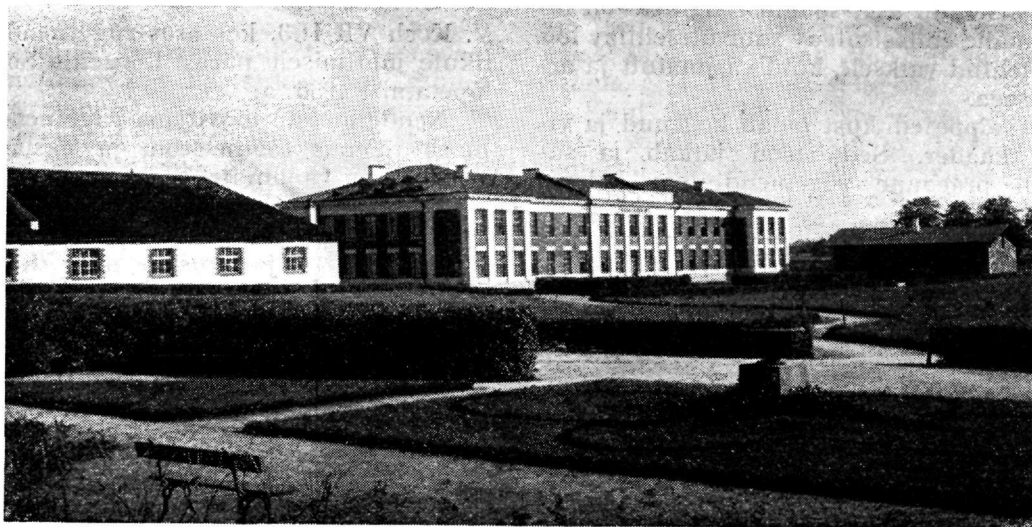
1938. a. suveperioodi hooaja kestel rügemendi võistlusmeeskonnad võtsid osa kokku 27 spordivõistlusest (nendest 21 välis- ja 6 omavahelist võistlust). Eriti edukad tulemused ilmnestid jalgpallivõistluste alal. Hooaja

Soomusrongirügemendi staap ja ohvitseride kasüino.

Kuigi töö ise kiidab tegijat, ei saa siinkohal jätta mainimata rügemendi kauaaegset majandusülemat koltn. E. Parvelt'it, kel

kestel rügemendi jalgpallimeeskond pidas 16 võistlust välismeeskondadega; võistlusist võideti 11, mängiti viiki 2 ja kaotati 3 võist-

Soomusrongirügemendi kasarmuid.

eriti suured teened soomusrongide arendamise ja moderniseerimise alal.

Sportlik tegevus rügemendis on alati olnud edukas ja arenenud õiges suunas.

lust. 1. Diviisi väeosade vahelises jalgpallivõistluste sarjas rügemendi meeskond tuli 1938. a. Diviisi meistriks.

Ka laskesport on tõusuteel tänu rüge-

*Rügemendi
sõdurite
lugemistuba.*

mendi laskurühingute (O.L.Ü. ja Ü.L.Ü.) õhutusele. Eriti hoogne on Ü.L.Ü. tegevus, kelle esimeheks pikemat aega vao. E. Volas.

Soomusrongirügemendi Üleajateenijatekogu juhatus.

Praegu on Ü.L.Ü. koosseisus:
— erimeistreid täiskal.-püssist 3, väikekal.-püssist 6,

— meistreid täiskal.-püssist 20, väikekal.-püssist 18.

Meelelahutuse ja vaimsete huvide rahuldamise eest on rügemendis palju hoolitsetud. Sõdureile on korrastatud ruumikad ja nägusad lugemistoad, mis leiavad elavat kasutamist. Paar korda nädalas töötab korraliku heliseadisega oma kino, mille kasutamine võimaldatud õige vähese tasu eest.

Rügemendis töötab pikemat aega oma näitetrupp, kelle ettekanded on rahuldanud peale oma pere ka kohaliku seltskonna teatritarvet. Pidude korraldamisele aitab kaasa oma vabatahtlik puhkpilliorkester ja allohvitseridekogu segakoor.

Rügemendi mitmetuhande-kõiteline raamatukogu on meeldivaks ajaviiteks ja suudab rahuldada nii teaduse- kui kirjanduseväljal.

Toitluskorraldus rügemendis on leidnud üldist tähelepanu ja pälvinud heakskiitu kõrgemate ülemate poolt nii kodu- kui ka välismaalt.

Lõppeks olgu märkida, et kodukaunistuse hoogtöö, mis alles viimase aja saavutis, on rügemendis leidnud täitmist juba aastate eest.

—s.

4. Suurtükiväegrupp 20-aastane.

27. novembril pühitseb 4. Suurtükiväegrupp oma 20. aastapäeva. Grupp on võrsunud vabadussõjaaegsest *Kindluse Raske Suurtükiväe Divisjonist* (K.R.S.D.), mille asutamise päevaks loetakse 27. nov. 1918. Sel päeval K.R.S.D. sai saksa okupatsioonivägedelt esimesed suurtükid. Sama päev on Sõjanõukogu otsusel kinnitatud 4. Suurtükiväegrupi kui divisjoni järglase aastapäevaks.

Kapten E. Aindt VR I/3.

Kindluse Raske Suurtükiväe formeeri ja esimene ülem.

Peastaabi ülema päevakäsuga 10. detsembril 1918 määrati st.-kpt. Eduard Aindt K.R.S.D. ülemaks arvates 21. 11. 18., s. o. päevast, mil ta ilmus teenistusse.

Aprillikuus 1919 K.R.S.D. nimetati ümber 1. *Kindluse Raske Suurtükiväe Divisjoniks*.

Korrasolevate suurtükide arvu vähenemise tõttu oli esialgu võimalik formeerida ainult neli patareid, hiljem formeeriti juurde veel kolm patareid, nii kujunes divisjon 1919. a. lõpuks seitsmepatareiliseks.

Esimesed neli patareid formeeriti saartel (Naissaar, Aegna) ja Viimsis, kolm viimast aga (11., 12. ja 14.) Tallinnas.

Esimene tuleproov oli divisjonil 26.12.18., kui vene sõjalaevad ilmusid Koksikari ja Aegna saarte vahele ning avasid tule Tallinna reidile.

16. 05. 19. läksid 1. ja 2. patarei terves koosseisus Merekindluse ülema alluvusse. Nende patareide asemele formeeriti uus 1. ja 2. patarei.

Divisjoni patareid, formeeritud lahus, teotsesid Vabadussõja vältel samuti lahus üksikute patareidena, aidates tunduvalt kõvendada meie välisuurtükiväge ja täites suurte jõupingutustega välisuurtükiväe ülesandeid.

Varustatud vene 120-puudaste ja 42'' kindluse suurtükidega ja vähese arvu hobustega, sattusid patareid korduvalt ümberpiiramise ja vangilangemise ohtu, millest pääsid juhtide ja meeskonna kangelasmeele ja külmaverelisuse tõttu.

Vabadussõja kestel divisjoni patareidest kuulusid 3., 11. ja 14. patarei Peipsi kaitsegruppi; 2. patarei võttis osa Pihkva operatsioonist ja taandumisest ning hiljem koos 1., 4. ja 12. patareiga — Irboska kindlustatud rinde kaitsest.

Sageli teotsesid patareid täiesti jalaväe kaitseta, eriti Mehikoorma, Räpina vahelises rajoonis, toimetades ise luuret jalaväe eest ja vaenlase rünnakute likvideerimist. Alatises mures oldi suurtükide saatuse pärast, sest äärmiselt piiratud liikumisvõime ei lubanud kiiret positsioonide vahetust, kuna

Kapten G. Rasumov VR I/3.

Kindluse Suurtükiväe Divisjoni II grupi ülem
19. 05. 21 kuni 15. 03. 24.

Kolonelleitnant K. Tullf VR I/3.

4. Suurtükiväegrupi ülem 15. 03. 24 kuni 05. 03. 34.

osa patareisid laskis platvormidelt ja puudus alaline hobuste-koosseis; hobustega täiendamine kandis aga juhuslikku ilmet.

Ennastsalgavalt toetades oma relvadega jalaväge, tegid patareid raskemaiski olukorris kõik, mis teha andis. Mõnikord isegi rohkem kui suurtükiväelt nõuda juleti. Ei ole vähe juhtumeid divisjoni ajaloos, kus ühe või teise jalaväeosa edu pealetungil või kaitsel oli tingitud patareide kiiduväärt tegevusest.

Sõjategevus lõppenud, järgnes divisjoni järk-järguline demobilisatsioon.

Divisjoni ülema kapten A i n d t'i teeneid hinnati Vabaduse Risti annetamisega; tasuta maad on saanud umbes 60 sõjaväelast.

*

15. märtsil 1920 viidi üle 3. ja 14. patareid 3. Kindluse Raske Suurtükiväe Divisjoni, kuna 1., 2., 4., 11. ja 12. patareid jäid edasi divisjoni koosseisu.

Maikuus 1920 algas divisjoni likvideerimine, milleks ta kokku toodi Nõo alevikku.

1. juuniks 1920 oli 1. K.R.S.D. ümber formeeritud Kindluse Suurtükiväe Divisjoni II grupiks. Grupi ülemaks jäi kpt. A i n d t. 1920. a. sügisel toodi II grupp Tartu. 19. mail 1921 määrati grupi uueks ülemaks kapten G. R a s u m o v, kelle vilunud juhtimisel grupp teotses kuni 15. 03. 24. 5. märtsil

1924. a. maksmapandud uute koosseisudega likvideeriti K.S.D. II grupp. Enamik isikulisest koosseisust ja varandusest eraldati uuesti formeeritavale 2. Diviisi suurtükiväe 2. grupile. Grupi ülemaks määrati kapten Karl T u l f f. Gruppi kuuluvateks loeti neli välipatareid, missugused hiljem nimetati 4., 5., 6. ja 7. patareiks.

6. oktoobril 1925. a. nimetati 2. Diviisi suurtükiväe 2. grupp ümber 4. Suurtükiväegrupiks.

Grupi juhtkonna kogemusrikkal ja energilisel juhtimisel algas nüüd intensiivne töö, eriti väljaõppe alal, mille tulemused ilmsid peagi võitude näol niihästi laske- kui ka teistel aladel.

Nii tulid Jägala laagris üleriigilisel numbrite võistluslaskmisil grupi patareid korduvalt esikohtadele. Samuti tuli üleriigilistel raskepatareide võistluslaskmisil patareid kolm korda järjest esikohale, mis andis kogu patareile õiguse kanda „erilise liigi laskeakselbante“.

Alates 1925. a. grupp on edukalt esinenud üleriigilisel sõjaväe spordivõistlusil, saavutades keskmiselt igal aastal viis kohta esimeste kohtade hulgast.

Ratsaasjanduse alal on tehtud produktiivset tööd alates 1925. a. Vaatamata sel-

Koltn. H. Kurg.

4. Suurtükiväegrupi ülem 05. 03. 34 kuni 01. 09. 38.

Koltn. J. Tamm VR II/3.

4. Suurtükiväegrupi ülem 01. 09. 38 kuni tänaseni.

lele, et grupi ratsahobuste arvuline koosseis on väike, on grupist kuulunud üks ratsanik Eesti rahvusmeeskonda rahvuskarika võistluses 1932. ja 1933. a. nii Riias kui ka Tallinnas.

Erilist tõusu ja hoogu sai ratsasport grupis alates 1934. a., millal grupi ülemaks määrati major H. Kurg. Tema õhutusel ja ohvitseridekogu ettevõttel korraldas grupp 1935. a. sügisel esimesed ratsavõistlused oma õppeplatsil üleriigilise ulatusega. Võistlusest võtsid osa kõik suurtükiväeüksused, 7. Jalaväerügement, Kaitseliit jt. Tiivustatud ürituse kordaminekust, grupp korraldas ka 1936. ja 1937. a. võistlused. Võistlustest osavõtivate hobuste arv tõusis 1936. a. 120-ni. Rahva suurt huvi sellaste võistluste vastu näitab asjaolu, et 1936. a.

võistlusil oli ühel päeval 7500 pealtvaatajat, mis on rekordiline arv Tartu spordivõistluste kohta.

1938. a. jäid võistlused grupist mitteleonevail põhjusil pidamata.

Grupi ratsasportlased on kõigil võistlusil esinenud suure eduga. Nii on grupp jäävalt omandanud Riigihoidja kuldkarika, Tartu linna ja „Postimehe“ rändkarikad jt.; väljamängimist ootavad seni võidetud rändkarikaist Peaministri hr. K. Eenpalu, Sõjainistri, 2. Diviisi ülema, Tartu Garnisoni ülema, Tartu linna jt. omad. 1938. a. üleriigilisel ratsavõistlusil grupi meeskond tuli Presidendi karika võistlusil 2. kohale.

Samuti väärikalt on grupi ohvitserid esinenud püstolist laskmise alal. Paremate laskurite grupist lahkumise tõttu lasketase vahepeal langes. Viimasel ajal on üha suuremat tähelepanu pööratud püstolist laskmisele, milles lasketase näitab pidevat tõusu.

1. oktoobrist 1928 alates oli grupi peamiseks mureks ja ülesandeks noorte ajakohane väljaõpe ja kasvatus. Sel alal maksimaalsete tulemuste saavutamiseks kohaldati õppemeetodeid ja õppevahendeid. Lühidalt, püüti teha kõik selleks, et kasvatada mehi-seid ja häid isamaakaitsjaid.

Käesoleva aasta kevadest alates patareid teostavad juba iseseisvalt noorte ja ka reameeste väljaõpet, mis tõi uut huvi ja hoogu sõdurite väljaõppetööle.

14. oktoobril 1937 avas Sõjavägede Ülemjuhataja pidulikult seltsi „2. Suurtükiväepolgu ja 1. Kindluse Raske Suurtükiväe Divisjoni jäädvustamise selts“ poolt Vana-Irboskas püstitatud suurtükiväe lahingutegevuse mälestusmärgi. Mälestusmärk on ase-

4. Suurtükiväegrupi Ohvitseridekogu juhatus.
Vasakul kogu esimees kapten J. Kess.

Pilte rahuaegsest õppetööst suvel laagrites.

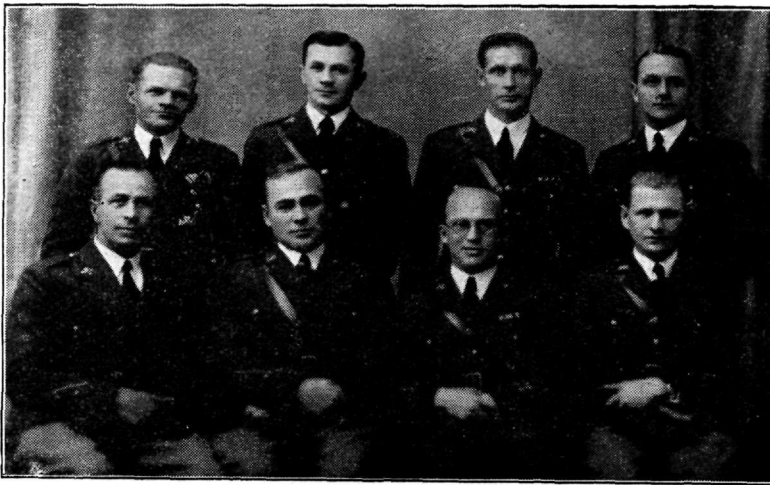
Näitelaskmine polügoonil. Srtv. inspektor lõhkemisi vaatlemas.

Patarei lahingulaskmine Värskas.

tatud kohale, kus toimus Vabadussõjas Lõunarinde suurim suurtükiväelahing, nimelt Irboska kaitsmine 31. aug. 1919.

Sellest lahingust võtsid osa ka 1. Kindluse Raske Suurtükiväe Divisjoni 1. ja 4. patarei, esimene lpn. L. Hellati ja teine

4. Suurtükiväegrupi Ülejateenijatekogu juhatus ja revisjonikomisjon.
Esireas vasakult kolmas kogu esimees vao. K. Karin.

ohv.-asetäitja Saare juhtimisel.

4. Suurtükiväegrupp võib oma tööle möödunud 20 aasta jooksul tagasi vaadata suure rahuldustundega. Rahuaegne töö ja vaim gruppis tagab, et evides nüüd hästi väljaõpetatud mehi, juhtuva sõja korral ta suudab oma ülesandeid täita vähemalt sama hiilgavalt kui ta eelkäija 1. Kindluse Raske Suurtükiväe Divisjon Vabadussõjas.

1. Kindluse Raske Suurtükiväe Divisjoni järeltullev põlv võib olla uhke oma eelkäija tegude üle Vabadussõjas. E. T.

Reservohvitseride elust.

Õppuste korraldamisest väeosade res-ohvitseride sektsiooni liikmeile.

Major K. Männi.

Väeosade res-ohvitseride sektsiooni liikmeile korraldatakse juba mitmendat aastat õppetööd „Juhend res-ohvitseride sektsiooni õppetööks (J. R. S. Ö.)“ alusel.

Nimetatud juhendite kohaselt on õppetöö eesmärgiks — res-ohvitseride sektsioonide liikmete sõjaliste teadmiste ja oskuste värskendamine ja täiendamine selles ulatuses, et nad sõja korral saaksid edukalt täita nendele pandavaid ülesandeid.

Selle eesmärgi saavutamiseks on ette nähtud:

- korralised õppused;
- osavõtt võimaluse piirides väeosa õppetegevusest (vabatahtlikud õppused) ja
- ettevalmistamine auaastmes kõrgendamise katseiks.

Tähtsam ala res-ohvitseride sektsioonide õppetegevusest on korralised õppused. Neid korraldatakse plaanikindlalt aasta kestel ja nende edukail täitjail on õigus saada sõidusoodustust riigi raudteedel ja laevadel ning kõigil muudel riigi üldkasutatavatel liiklemisvahenditel 50-protsendilise hinnaalanduse näol reisijate veotari-

fides ette nähtud kõigist veomaksuäärdest.

Korralisi õppusi on ette nähtud pidada talvisel perioodil (01. 11. kuni 30. 04.) kokku kuni 24 tundi ja suvisel perioodil (01. 05. kuni 31. 10.) 1—3 päeva.

Talvisel perioodil ettenähtud ajast tuleb pidada vähemalt 2 taktikalist harjutust, 2 sõjatehnilise ala õppust, sõjaajalooline ettekanne ning ettekandeid uute eeskirjade nõuete selgitamiseks ja res-ohvitseride sõjalise silmaringi laiendamiseks aktuaalsetes sõjaasjanduslikes küsimustes.

Suvisel õppeperioodil on korraliste õppuste arvel ette nähtud korraldada võimaluse korral sõjaajalooline väljasõit või muid väliõppusi üldkestusega 1—3 päeva.

Käesoleva kirjutise eesmärgiks on mõttevahetuse korras puudutada mõningaid res-ohv. sektsioonide õppetöö korraldamisega seoses olevaid küsimusi, püüdes esile tuua eriti seda olukorda ja neid tingimusi, mis maksavad õppuste korraldamisel väikeste garnisonidega linnades.

Seejuures algul on puudutatud õppustest osavõtjate koosseisu, siis õppuste korraldamist ühes selle juures esinevate raskuste esiletoomisega.

Vähemate garnisonide res-ohv. seksioonide liikmeiks on vastavas linnas ja seksioonide territooriumil maal elutsevad res-ohvitserid, sv-ametnikud, med.- ja vet.-arstid ja rohuteadlased. Seksioonidesse on koondunud enamik vastaval territooriumil elutsevaist res-ohvitseridest. Mul on täpseid andmeid kahe res-ohv. seksiooni kohta, millesse on koondunud 80—82% kõigist res-ohvitseridest. Res-ohvitseride õppetööst võtavad nendes seksioonides osa peale liikmete ka paljud seksioonidesse mittekoondunud res-ohvitserid.

Res-ohv. seksioonide liikmeist suurem osa asub maal, väiksem osa — nendes linnades, kus res-ohv. seksioonide õppusi korraldatakse. Eespool nimetatud kahe seksiooni liikmeist 61,5% elutseb maal ja ainult 38,5% — vastavais linnades.

Kuna nimetatud linnades on harilikult ainult üks või kaks res-ohv. seksiooni, siis sinna koondub väga mitme väeliigi ja eriala ohvitser — jalaväelasi, suurtükiväelasi, soomusväelasi, ratsaväelasi, kes omakorda jagunevad mitmesse erialasse, — peale selle sõja ajal tagalas teotsemaid ohvitseri, med.- ja vet.-arste, rohuteadlasi jne.

Kõik nimetatud res-ohvitserid, vaatamata kuuluvusele mitmesse väeliiki ja erialadesse, võtavad väga elavalt osa seksioonide õppetööst. Keskmiselt mitme aasta jooksul on eespool nimetatud seksioonides igast õppusest osa võtnud üle 50% kõigist seksiooni liikmeist. Mõnest õppusest on võtnud osa 82 kuni 92%. Siia pole arvestatud seksioonidesse mittekoondunud ohvitserid, kelledest, nagu eespool juba üteldud, ka paljud õppustest intensiivselt osa võtavad.

Nii suurt osavõtjate protsenti tuleb lugeda küllalt kõrgeks, kui arvestada, et õppustest osavõtt on enamikule res-ohvitseridest olnud seotud võrdlemisi suurte kuludega, sest nad on täies ulatuses kandnud sõidu- ja ülalpidamise kulusid. Mõnel res-ohvitseril on aasta jooksul läinud res-ohvitseride õppused maksma kuni 25 krooni, missugune summa pole väike, eriti kui arvestada, et res-ohvitseride palgad ei ole üldiselt kuigi kõrged.

Suuremal osal res-ohvitseridest on tulnud õppustest osa võtta ka puhkuseaja arvel, kusjuures mõned ametiasutised on

isegi nõudnud ühe krooni suurust tempelmaksu tasumist puhkusepalvelt.

Arvestades võrdlemisi suuri sõidu- ja ülalpidamise kulusid, mida res-ohvitseridel õppustest osavõtmisel tuleb kanda ja ametiasutistest vabakssaamise raskusi, on otstarbekohane talveperioodi korralisteks õppusteks ette nähtud 24 tundi võtta läbi 3—4 õppepäeval 6—8 tundi, pidades õppusi peamiselt laupäeviti ja pühapäeviti.

Kuna suvise perioodi õppuste läbivõtmiseks on ette nähtud 1—3 päeva, siis kulub korralise töö läbiviimiseks kokku 4—7 päeva, — peale selle osavõtt vabatahtlikest õppustest.

Selleks, et res-ohvitserid saaksid aegsasti samme astuda õppusteks teenistuskohadest vabakssaamiseks, on soovitatav aegsasti res-ohvitseridele teatavaks teha õppekava terve vastava õppeperioodi peale.

Talveperioodi korralisel õppusel on, nagu eespool juba näidatud, ette nähtud läbi võtta 2 taktikalist harjutust, 2 tehnilise ala õppust ja peale selle ettekandeid mitmesuguseilt aladelt.

Taktikaliste harjutuste läbivõtmisel tuli J. R. S. O. toodud nõuete kohaselt silmas pidada eeskätt seda, et res-ohvitser eviks teadmisi ja oskusi juhtimise küsimusis peamiselt sellel ametialal, kus temal tuleb teosteda sõja korral ja võimaluse korral ka ühe astme võrra kõrgemal ametikohal.

Nagu nägime eespool, kuulub vaatluse all olevaisse res-ohv. seksioonidesse väga mitme väeliigi ja eriala ohvitseri. Selleks, et neile võimaldada teotsemist oma erialal, tuli vastavalt koostada taktikalised ülesanded ja jaotada osavõtjaid gruppidesse.

Taktikaliste gruppide koosseisu kuulus harilikult 10—15 res-ohvitseri. Grupid jaotati nii, et igas neist oli laskuri-, rk-, tt-üksuste ja soomusväe ohvitseri, kes kõik täitsid taktikalist harjutust oma eriala ja sõja korral ettenähtud ametikoha seisukohalt.

Suurtükiväe ja hooldusteenistuse ohvitseridest ning med.- ja vet.-arstidest moodustati oma eriala grupid. Olenevalt õppustest osavõtjate vastava eriala res-ohv. arvust võib olla otstarbekas moodustada alagruppe ka soomusväe, suuskraatturi, ratsaväe, side, pioneri jne. ohvitseridest.

Õppuste edu tagamiseks peab põhjalikult ette valmistama takt. gruppide juhte, määrates ühtlasi täpselt kindlaks läbivõetavad küsimused ja õppuste käigu.

Sõjatehnilise ala õppustel püüti pakkuda vastavate väeliikide ja eriala ohvitseridele kõigepealt seda, mida nad vajavad sõja korral ettenähtud ametikohal.

Selle ala läbivõtmiseks organiseeriti väeosas mitmesugused õppegrupid, kus võeti läbi relvade ja võitlusvahendite kasutamist, relvade tulejuhtimist, välikindlustamist, side- ja g-asjandust. Tehnilise ala õppegruppide juhtideks ja õppejõududeks tuleb harilikult kasutada tervet väeosa kaadrit. Grupid õppuse läbiviimisel vahetuvad. Rk-, tt-relvade, side ja pioneri ohvitseridest moodustatakse võimalust mööda oma eriala grupid.

Suurtükiväe ja soomusväe ohvitseridele ei saa jalaväe väeosas sõjatehnilise ala õppustel harilikult pakkuda kuigi palju nende erialalt kitsamas mõttes, peab piirduma nende aladega, mis on jalaväega ühised.

Oleks otstarbekas, kui vastavais väeosades suuremate väekoondiste kaupa korraldataks res-ohv. sektsiooni õppuste sarjas vahetevahel suurtükiväe ja soomusväe ohvitseridele oma eriala õppusi, pannes erilist rõhku just sõjatehnilisele alale ja J. R. S. Ö. § 17 kohaselt uute oma erialal ilmunud eeskirjade nõuete selgitamisele.

Peale selle oleks kasulik korraldada eripäevi ka med.- ja vet.-arstidele ja rohu-teadlastele, sest väeosas lektorite vähesuse tõttu ei saa küllalt põhjalikult läbi võtta kõiki nende eriala küsimusi.

Väga kasulik oleks res-ohv. õppuste sarjas korraldada perioodiliselt väekoondiste kaupa eripäevi ka ratsaväe, side, pioneri ja rk. res-ohvitseridele, kus samuti tuleks eeskätt tähelepanu pöörata sõjatehnilise ala küsimustele.

J. R. S. Ö. kohaselt res-ohv. õppustel ette nähtud a) sõjaajalooline ettekanne ja b) ettekanded res-ohv. sõjalise silmaringi laiendamiseks aktuaalsetes sõjaasjanduslikes küsimustes erilisi raskusi ei tekita, samuti ka väljasõidu korraldamine Vabadussõja lahinguväljadele, juhtumil, kui viimased ei asu väeosa asukohast liiga kaugel, sest siis on sõit seotud suurte kuludega.

Res-ohv. sektsiooni õppustel ette nähtud ettekannete teemad tuleks valida nii, et nad pakuksid huvi kõigile õppepäevast osavõtjatele.

Arstidele, varustuse ja ka teiste erialade ohvitseridele tuleks peale selle pidada eraldi ettekandeid, mis lähemalt käsitlevad nende tegevust ja ülesandeid sõja korral.

Jõulurõõmu külluse eest hoolitseb

Sõjaväe Majanduse Ühisus

Tallinn, Pikk 11 ja Vene 5.

Väeosade ühisjõulupuul

jagatavaid maiustustekotikesi täidame meeldivas pakendis mitmekesise ja huvitava sisuga.

Jõulukingi leidmine pole raske

S. M. Ü. pesutooteid, välis-täissiidsukke, -kaelasalle, -rätte, kindaid, parfumeeria- ja kosmeetikatarbeid ihaldavad kõik.

Uudisena ridiküllil mahtuvaid välismaa vihmavarje.

Jõulumeeleolu loovad

mete rikkalikust veinikeldrist va itud kodu- ja välismaa veini-, napsi- ja konjaki tipptooded.

Jõululauale

maiustusi, pähkleid, puuvilja, konserve ja delikatesse ülikalikus valikus.

OSAKONNAD: Tartus, Võrus, Rakveres, Pärnus, Narvas ja Viljandis.

Kolonel

Johann Haljaste

25 aastat ohvitserikutses.

30. novembril s. a. täitub Pioneripataljoni ülemal kolonel Johann Haljastel veerand sajandit ohvitserikutses omandamisest.

Juubilar on pärit Lihula vallast Lääne-maalt, sündinud 28. 05. 1889. Lõpetanud Pärnus gümnaasiumi, õppis ühe aasta Riia polütehnikumis. Pärast ajateenistuse lõppu end. vene sõjaväes ja vastava katse õiendamist ülendati inseneriväe tagavara-lipnikuks 30. novembril 1913. Maailmasõjast võttis osa vene inseneriväe koosseisus. 1917. a. detsembri algul tuli üle eesti rahvusväeosadesse, kus määrati 1. Eesti Jalaväepolku nooremaks ohvitseriks.

Eesti Vabadussõja tegi kaasa jalaväeosades. Inseneriväkke viidi üle septembris 1920. Alates 1923. aastast on teeninud juhtivail ametikohtadel. Alalisväe ohvitseride kursused Tondil lõpetas 1922.

Kõrgendatud koloneliks veebruaris 1937. Evib Kotkaristi III klassi teenetemärki, Kaitseliidu Valgeristi III klassi märki, Läti Karutapjate ordu 3. järgu aumärki ja end. Vene Anna ordu 2., 3. ja 4. järgu ning Stanislaoose ordu 2. ja 3. järgu aumärke.

Väeosa harilikust õppetegevusest väikestes linnades võtavad osa peamiselt kohalikud res-ohvitserid. Väga elav on res-ohvitseride osavõtt loenguist aktuaalseile küsimusile, milliseid ilmub pealt kuulama sagedasti kaugel maal elutsevaid res-ohvitserid; samuti võtab võrdlemisi suur, enam-vähem väljakujunenud arv linnas ja maal elutsevaid res-ohvitserid elavalt osa sõjamängudest ja väeosas korraldatavast suuremaist taktikalistsist õppustest.

Ettevalmistust res-ohv. ülendamise katseiks on harilikult väikestes garnisonides raske teostada suhteliselt vähese katseid sooritada soovijate ja käepärast olevate lektorite arvu tõttu, kus kõigi katseid teostada soovijate ettevalmistust viiakse läbi Tallinnas K. L. Peastaabi juures korraldatavatel erikursusil.

RT 1936 nr. 103, art. 840 alusel on lubatud katseile minejatele ametiasutistes võimaldada 10-päevane erakorraline puhkus,

Kolonel J. Haljaste.

Meie sõjaväe pioneriala korraldamisel ja arendamisel on kolonel Haljastel silmapaistvaid teeneid. Oma lahke iseloomu ja korrektse käitumisega on ta võitnud üldise lugupidamise nii ülemate kui ka alluvate seas, kaasvõitlejate peres ja seltskonnas.

Soovime juubilarile tema ohvitserikutses olemise 25. aastapäeva puhul parimat õnne ja loodame, et tal veel kauaks jätkub jõudu ja tahet jätkata oma vastutusrikast tegevust riigikaitse kõvendamise alal senise eduga.

ja seepärast ka suuremale osale osavõtjast ei tohiks teha raskusi võtta osa mõnes suuremas garnisonis organiseeritud eekursusest. Osavõtjatele oleks soovitatav eeskujures koondumiseks erikursusele võimaldada prii sõit, nagu seda võimaldatakse Kaitseliidus.

Olemasolevaid andmeid res-ohv. õppetöö on kõigi väikeste linnade garnisonides üldjoontes organiseeritud samadel eespool kirjeldatud aluseil. Järelepärimisile õppetöö kohta olen kõigist res-ohv. sektsioonidest saanud vastuse, et aastate jooksul peetud res-ohv. sektsiooni õppustest on olnud suurt kasu, nad on mõjuvalt kaasa aidanud res-ohvitseride teadmiste ja oskuste täiendamiseks.

Osavõtuga res-ohv. sektsioonide õppetööst paljud res-ohvitserid on toonud võrdlemisi suuri ohvreid, sest nad on kandnud võrdlemisi suuri sõidu- ja ülalpidamise kulusid ja on õppustest võtnud osa suuremalt

jaolt puhkuseaja arvel; väeosade kaader on omakorda, teotsedes ka suuremalt jaolt oma vabast ajast, näidanud suurt hoolt ja vaeva õppuste ettevalmistamisel ja läbiviimisel.

Res-ohv. sektiiooni õppuste osavõtjate arvu ja seega õppetöö tagajärgede senisest veel kõrgemale tõstmiseks oleks hädavajalik, et võetaks kaalumisele, kas ei oleks võimalik res-ohvitseridele õppustele koondumiseks lubada tasuta sõit raudteel, laevadel ja kõigil muil riigi üldkasutatavail liiklemisvahendil, nagu see on võimaldatud kaitseliitlasile nende õppustele koondumiseks eriveotariif nr. 183 § 18 alusel. Kui kõigile res-ohvitseridele prii sõitu õppustele koondumiseks ei saa võimaldada, oleks soovitatav seda lubada vähemalt res-ohvitseridele — kaitseliidu liikmeile.

Väga hea oleks ka, kui õppustele koondumiseks võimaldataks tasuta sõit või vähemalt 50-protsendiline hinnalaandus liiniomnibustes nendes riigiterritooriumi osades, kus raudteevõrk ei ole küllalt tihe.

Ühtlasi peaks kaaluma, kas res-ohv. sektiiooni liikmeile ei oleks võimalik vastu tulla õppustel toidustamise ja öökorteritega varustamise küsimustes. Oleks hea, kui vastavaile väeosadele võimaldataks toiduraha igal õppepäeval vähemalt kerge lõuna valmistamiseks ja lubataks

maalt sissesõitnud res-ohvitseri tasuta varustada magamisesemetega ja voodipesuga. Kaitseliidu poolt korraldatavail õppustel võimaldatakse harilikult ka tasuta toit ja ööbimine.

Riigi- ja omavalitsuse asutistes teenivail res-ohvitseridele oleks soovitatav võimaldada osavõtt korralisist õppusist ning tähtsamaist manöövrest ja sõjamängudest tööaja arvel.

Nimetatud soodustuste res-ohvitseridele võimaldamisel res-ohv. õppetöö tagajärjed peaksid tõusma senisest veel kõrgemale, võimaldades ühtlasi res-ohvitseride sektiioonidel liituda sõjaväega senisest veel tihedamaks lahutamatuks pereks.

Teadaanne.

Õppetööd Sõjavägede Staabi ohvitseridekogu reserv-ohvitseride sektiioonis.

Käesoleva aasta lõpul peetakse sektiiooni liikmetele järgmised õppused:

30. novembril kapten H. Kirsipuu ettekanne teemal „Lennuväe kasutamise ja õhukaitse küsimused kaasajal“ ja

14. detsembril kapten S. Laks tutvustab uusi eeskirju ja väljaõppe juhendeid.

Mõlemad õppused teostuvad Ohvitseride Keskogu kasino ruumides algusega kell 1900.

Bibliograafia.

Mida võib loota moodsest õhukaitsest.

(„Revue Militaire Générale“, august 1938.)

Prantsuse lennuväe poolt hävitati Maa-ilmajõu 2049 saksa lennukit, samal ajal aga õk-suurtükiväe poolt 433. Sakslaste poolt hävitati 1918. a. 1607 prantsuse lennukit, sellest arvust 705 lennuväe, 362 õk-srtväe poolt ja 540 teadmata põhjusil.

Toodud arvud näitavad, et õk-srtvägi on nagu II järgu tähtsusega tegur õhukaitseks. Kuid õk-srtvägi teotses peagu kaotusteta meeskonnas ja materjalos, kuna aga rünnakulennuvägi kaotas 1918. a. 658 masinat ja 900 lendurit, neist pooled surnutena. Õk-srtväes oli 1918. a. 415 kuni 544 suurtükki, mis suuremalt osalt alles praegu tarvitusele. Lennuväes oli kasutusel 750 kuni 1400 masinat; arvates siia juurde taga-

varaks ja vahetamiseks olnud masinad, tõusis see arv 5000-le.

Vaadeldes relvatehnika arengut rahu ajal, peab tähendama, et suurtükid on oma lahingutegevuses kaugelt rohkem olenematud lennuväe tehnika arengust kui rünnakulennukid. Nii ei mõjuta laskmise tõhusust (täpsust), kui lennuki kiirus tõuseb 10 m/sek või lagi 100 m võrra. Hoopis teisiti on lugu niisuguse masina vastu võidelda õhus.

Lennuki tegevusulatus on muidugi suur, eriti võrreldes õk-suurtüki omaga. Kuid seda ulatust ei tule üle hinnata. Rünnakulennuvägi ei ole suuteline lahingut pidama kaugel üle vastase eeljoone, kuna tal puu-

dub võimalus tarviduse korral katta oma taandumist.

Õk-srtvæ taktikaline üksus on oma op-tiliste mõõduvahenditega palju paremais tingimuses kui lennuvæ eskadrill, kuna lennukilt ulatub vaade vaid 4—5 km peale. Suurtükivägi võib teotseda nii päeval kui öösel, hea kui ka halva ilmaga, kuna lennuvæ tegevus on väga tundlik atmosfääriliste tingimustele. Arvestus, et lennuk võib päeval teha kaks lendu, on suurendatud. 1917. a. näit. teostas lennuvæ koondis nr. 15 (90 lennukit) aprilli- ja maikuu jooksul 3044 lendu ehk masina kohta 1 lend kahe päeva jooksul; sama tõendavad ka 1918. a. andmed.

Ei tule unustada, et õhulahingud piir- dusid väga sageli vaid mõne klp-lindi tühis- tamises ilma tagajärjeta. Lennuvæ koon- dis nr. 15 teostas 1917. a. aprillis ja mais üldse 694 lahingut, millest ainult 73 olid edukad.

Vaherahu ajal olemasolevast 71 auto- suurtüki rühmast oli 62 (90%) ja 163 plat- vorm-rühmast 96 (60%) alla tulistanud vä- hemalt 1 lennuki.

Õk-suurtükivæ lasketõhusust iseloo- mustavad näit. inglise laskekoolis saadud tulemused, kus märgile lähemal kui $\frac{1}{100}$ kaugusest saavutati lõhkemisi: 1924. a. — 3%, 1925. a. — 7,5%, 1926. a. — 11,5%, 1927. a. — 14,4%, kuna 1930. a. juba 9 la- suga tabati 2100 m kõrgusel 200 km/t kiiru- sega veetav märk.

Seega ei saa ütelda, et lennuasjanduse areng jätaaks varju õk-suurtükivæ laske- täpsuse.

Mis puutub lennukite kiirusse, siis peab tähendama, et ka see on piiratud; suure kiiruse juures langeb pommitamise täpsus ja raskenevad vaatluse tingimused.

Lendamine ravis ei võimalda arendada suurt kiirust. Suure kiirusega masinad nõuavad erilisi aerodrome ja sellase masi- na purustab hädamaandumine, nagu seda Hispaania sõda on näidanud.

Õk-suurtükivæ tulistamine on praegu täielikult edukas lennuki pihta, mille kii- rus on 100—120 m/sek.

Lasketõhusust tuleb vaadelda kahel ju- hul; esiteks kui lennuk lendab nn. õhi- hüpoteesi kohaselt, s. o. sirgjooneliselt muutmatul kõrgusel muutmatu kiirusega ja teiseks, kui lennuk muudab oma kiirust, kõrgust ja suunda.

Vaatleme esimest juhtu. Laskemeeto- did on siin tunduvalt paranenud pärast sõ- da. Mehaanilised tulejuhtimise aparaadid arvestavad lennuki tulevase asukoha, kus

mürsk peab lõhkema, ilma suurema veata. Goerzi aparaadi juures on näit. viga ± 25 m.

Laskmise täpsust suurendab tunduvalt atmosfäärilisist tingimusest olenemata kel- lamehhanismiga süütaja tarvitusele võtmi- ne. Et sisemise raua kulumise tõttu vähe- neb algkiirus, siis on tarvitusele võetud tu- lejuhtimise aparaatides vastavad lendjoon- te graafikud ning vahetatakse teatava ar- vu laskude järele sisemine raud.

Katsed moodsete õk-suurtükkidega on näidanud, et lasketäpsus ei lange, kui suu- reneb märgi kiirus. 75-mm Vickersi suur- tükiga, millel on algkiirus 880 m/sek., tulis- tades 3000 m kõrgusel märki, mille kiirus 160 km/t, saavutati 40% lõhkemisi lähe- male märgile kui 1% kaugusest ja 47%, kui märgi kiirus oli üle 300 km.

Raskem on lennukit tabada, kui viima- ne kaitseb end manööverdamisega. Kuid lendurile antud ülesanne ei võimalda seda alati teha. Nii ei suuda vaatleja, tehes vigurlende, silmas pidada oma märki; rünnakulennuk, jälgides oma vastast, peab samuti valima lühima tee, s. o. lendama sirgjoonel. Eriti on see aga maksev pom- mitajate ja lennukite rivi kohta. Ja lõ- puks ka lendurite füüsiline vastupanu ei võimalda alalisi vigurlende. Mitmesugused ülesanded, nagu pildistamine ja pommita- mine ei võimalda lennukile enda kaitseks alaliselt suuna muuta.

Andmed näitavad, et Maailmasõjas ta- bati suurtükitulega ühtlaselt nii hävituslen- nukeid, mis vigurlendudega end kaitsesid, kui ka vaatlus- ja pommituslennukeid. 1918. a. suurtükitule läbi hävitatud 362 prantsuse lennukist olid 98 (27%) hävitus- lennukid. Peab tähendama, et lõhkemiste kõrvalekaldumised märgist ei ole praeguse- te moodsete suurtükkide tõttu mitte suure- mad kui olid Maailmasõjas.

On arvamusi, et õk-suurtükivæ tulest vältimiseks tuleb lennata kas madalail kõr- gusil, mis ei võimalda nii kiiresti lennukit jälgida sihtimise abinõudega, või lennata äärmisel kõrgusel ja sealt pikeerida märgi kohale.

Olgu tähendatud, et madalalt lendava- vate kui ka pikeerides pommitajate vastu on tõhusad relvad kuulipildujad ja auto- maatsuurtükid.

1918. a. märtsikuus tulistati alla Arras'i rindel 144 lennukit, neist 17 klp-tulega; ameerika 2 klp-pataljoni (96 klp.) tulista- sid alla 41 lennukit, kulutades lennuki pea- le keskmiselt 5491 padrunit. Ja hiljem Mandžukuos, jaapanlaste lennukeist, mis

lendasid 200—800 m kõrgusel, tulistati alla 30% hiinlaste kuulipildujate poolt.

Lõpuks annab tulemusi ka püssituli; Ameerikas tehtud katsed näitavad, et rühma tuli on kaks korda mõjuvam ühe üksiku kuulipilduja tulest.

Peab tähendama veel, et pikeerimine mõjub äärmiselt väsitavalt lendurile ja kahjustavalt mootorile, nagu seda tõendavad Ameerikas tehtud katsed. Pikeerimine 2500 m ulatuses on näit. mootori täielikult kõlbmatuks muutnud.

Mis puutub kuulamisaparaatidesse, siis on nende arendamisel viimaseil aastail suuri tulemusi saavutatud. Goerz'i aparaadiga võib juba 25 km kauguselt lennuki müra kinni püüda, kuna 15 km kauguselt võib lennuki asukohta täpselt määrata. Maailmasõjas tulistati alla Pariisi õhukaitse poolt 13 lennukit kuulamisaparaatide kaasabil.

Lennuki mootori varustamine häälesummutajaga vähendab küll lennuki asukoha kindlakstegemise võimalust, kuid ei ole absoluutne tagatis.

On kasutusel veel lennuki kindlaksteigemiseks öösel nn. öised prillid, millised katsed Ameerikas on andnud häid tulemusi.

Seni on pööratud peamist tähelepanu õk-suurtüki raua viimistlemisele. Peab aga tähendama, et arenemisteed käib ka mürsk. Laskmise tõhusust suurendab ka asjaolu, et pärast sõda on üldiselt tarvitusele võetud lennukite metallkonstruktsioon. Nii on näiteks metallist tiiva tabamine hoopis mõjuvam kui see on riidest tiiva juures.

Peab tähendama, et juba teostatud ja tulevikus ettenähtavad paremdused õk-suurtükiväe alal lasevad loota, et õhumärkide tulistamisel saavutatakse tulevikusõjas suuremaid tagajärgi kui seda saavutati Maailmasõjas.

A. J.

PRANTSUSMAA.

„La Revue D'Infanterie“ nr. 544—547, 1938. a.

Kindral parun Axel Rappe Prantsusmaa sõbrana. Kindral Clement Grandcourt. — Kindral parun Rappe elas 1838.—1918. aastani. Tema sajanda sünnipäeva puhul on toodud pikem käsitelu ta isikust ja sõjaväelisest loominguist. Kui mehine, juurdlev, töökas ja mõttelt iseseisev sõduritüüp kindral Rappe võib olla eeskujuks igale sõjaväelasele. Ajaloo käik võimaldas Rootsil alates Napoleoni sõdade lõpust elada rahus, mis tekitas enesega

rahulolu tunde ja opositsiooni uuenuste vastu. Kindral Rappe oma sõjalise ettevalmistuse sai Prantsusmaal, võttes osa paljudest võitlustest. Pärast 1870/71. a. sõda Rootsisse tagasi jõudes ta muutus, olgugi alles noore ohvitserina (kapteni auastmes) rootsi sõjaväelaste keskel ohtlikuks arvustajaks. Ühel manöövril 1874. aastal ta lausunud Liivimaa dragunite kohta — „dragunid ronivad hobustele kui kärnkonnad“, mille eest tal tuli anda ohvitseridekogu ees vastust auhaavamise küsimuses. Kuningas Oskar II soovitanud kapten Rappele dragunite ohvitserkonna ees vabandust paluda, vastasel korral tal tuleb kanda arestikaristust. — „Majesteet, palun korraldust, et mind areteeritaks,“ esinenud kapten Rappe kuningale. Noor isemeelne kapten saadeti kolonelleitnandi auastmes Stokholmist eemale komandeerima üht jalaväerügementi. Püsiva ja asjatundliku tööga kolonel Rappe tõmbas enesele tähelepanu ka provintsis, diskuteerides kõikjal Rootsi sõjaväe puuduste üle. Tulemuseks oli, et kuningas Oskar II kutsus kindral Rappe sõjaministriks ja hiljem kindralstaabi ülemaks, mis suguselt kohalt ta lahkus 1905. a. 67. eluaastas vanuse ülemmäära tõttu. Kindral Rappe oma sõjalises loomingu, vaatamata sellele, et Rootsis pärast 1871. a. Preisi võitu oli moes Moltke kui võitja austamine, oma organisatsioonilises ja õppeloomingu võttis ja soovitas võtta eeskujuks Napoleon I ja üldse prantsuse sõjaväge, ehkki see oli sõjas kaotanud. Moraalset elementi, mida kindral Rappe sõjaväes hindas eriti kõrgelt, arvas ta võivat kasvatada paremini prantsuse eeskujudel.

Algmõisteid suurtükiväe juhtimisest. (L'ABC du tir de l'Artillerie). — Koostöök ja juhtimiseks jalaväejuhid peavad evima hädavajalikke teadmisi suurtükiväe tehnikast ja taktikast. Ammutada neid mahukatest õpperaamatutest ja eeskirjadest võtaks palju aega ja koorimaks liialt mälu. Kolonel Desrouseaux artikli autorina annab lihtses ja asjalikus käsitelus 33 leheküljel juhiseid, kuidas märsku punktist A juhtida punkt B; kuidas valida selleks patareile positsioon ja arvestada trajektoorium, et mürsu lend oleks vaba välistest tõketest ja kuidas anda punkt B pihta tõhusat tuld. Sellased oskusi arendavad artiklid suurtükiväe alalt on jalaväelasele vajalikud.

Tangid kaitsel 1. armee piirkonnas (aprillis-mais 1918). Kolt n. Perré. —

Sanitaar-leitnant

Eduard Sari 50-aastane.

23. novembril s. a. sai koolivelsker san.-leitnant Eduard Sari 50-aastaseks.

Juubilar on pärit Abja vallast Pärnu-maalt. Õppis Viljandi linnakoolis. Velskri-kutse omandas Kroonlinnas mereväe velsk-rite koolis, mille kursuse lõpetas 1905. a. Teenis suundaega end. vene sõjalaevastikus kuni jaanuarini 1911. Maailmasõja ajal mobiliseeriti ja määrati uuesti mereväkke. Juunis 1917 ülendati kolleegia registraato-riks.

Eesti sõjaväkke astus novembris 1922. Sellest ajast arvates on teeninud velskrina algul mõned nädalad 6.-, muu aja 7. Jala-väerügemendis.

Ülendatud san.-nooremleitnandiks 1926. a., kõrgendatud leitnandiks 1935. a.

Juubilar on pälvinud ülemate tunnus-tuse kui kohusetruu ja hinnatud tööjõud oma erialal.

Ta on kaasvõitlejate peres alati oodatud seltsimees, kes suhtleb kõiki sõbralikult,

San.-leitnant E. Sari.

olles oma huumoririkkusena alati loomas head meeoleolu ka raskemais olukorras.

Kaasvõitlejad soovivad juubilarile siiralt palju õnne ja head kordaminekut tuleviku päeviks.

Artikkel on ilmunud 1938. a. jaanuari numbris.

Tangid vastulöögil Méry-Belloy juures 11.—13. juunil 1918). — Artikkel ilmus veebruaris 1938 „Revue D'Inf.“ numbris, autoriteks on koltn. Perré ja major Aussenac. Mõlemad sõjaajaloolised artiklid näitavad, et tangid ka kaitsel võisid etendada tõhusat osa. Et Prantsusmaal tulevikus olevat täita strateegiliselt kaitse osa, siis seoses sellega ka sõjapidamine üldse võtvat kaitse iseloomu, mistõttu oleval vajalik uurida tankide osa kaitse ja vastulöögi teostamisel. Tt-relvade tõhususe suurenemise ajastul on tangi „hiilgeaeg“ möödumas. Seda tõestab ka Hispaania kodusõda. Prantsuse sõjaajakirjanduse tähelepanu tankide minevikule on õigustatud, sest tank kui uus relv aitas liitlastel Maailmasõjas kergendada pealetungi teostamist. Kuid Maailmasõda oma lõppfaasis näitas juba, et tank, see „moodne troojahobu“, tangitõrje kasvades ei pääse lahinguväljal edasi. Peatunud tank aga ei ole enam kasulik relv, vaid tegevust raskendav ballast. Lahingus 11. juunil 1918 prantslased saatsid pealetungile neli rühmitust tanke, kogusummas

144 mitmetüübilist tanki. Sellest arvust kas hävitati või peatus 69 tanki ehk 47,9%, kusjuures üksikutes rühmitustes kaotused tõusid kuni 79%-ni. See kaotuste kokkuvõte näitab, et tt. juba Maailmasõja lõpul viis tangi tähtsuse alla. Koltn. Perré tangi sõjalise tähtsuse uurijana arvab, et tank kui relv on tõhus ja ajakohane, kuid talle tuleb anda moodne konstruktsioon ja leida otsustavalt kas tangitaktika. Tankide kasutamine 1918. a. teisel poolel näitas, et mõlemale nõudmisele anti olukorrale mitmesobiv vastus.

Moodne tank („La Revue D'Inf.“, märts 1938). Koltn. Perré veendunud tangipoolajana otsib moodset tangitüüpi. Võrreldes tanki sõjalaevaga ta leiab, et mõlematele esitatakse ühised nõudeid teatavate elementide, nagu soomuse, relvade, kiiruse ja tegevusraadiuse suhtes, kuid tank evib veel üht konstruktiivselt tähtsat elementi, see on kaal.

Koltn. Perré vaatleb iga elementi. Soomust uurides tuleb vaadelda tt-relvade tüüpe, mille areng on olnud suur. Soomuse paksuse ja väärtuse tõstmine kaitseb tanki vaid väikekalibriliste tt-relvade eest. Kii-

ruse ja tegevusraadiuse abil moodne tank võib muutuda ohtlikuks relvaks liikuvõljas. Tangi relvastuse mitmekesistamine ja ta kaalu varieerimine võib tangi raskeid tüüpe teha ohtlikeks läbimurderelvadeks, eriti kui tank töötab koos suurtükiväega.

Pioneriasjandus ja soomusvägede koon-
dised. Artiklis käsitletakse küsimust, kuidas pioneride ülesandeid kergendada lahingus soomusmasinade, eriti tankide abil. Möödunud aastate manöövritel on Inglise ja Itaalia sõjaväes kasutatud sillaehitajaks tanke, samuti inglaste poolt miiniväljade puhastajaid tanke. Fritz Heigl'i „Taschenbuch der Tanks“ on toodud nimetatud tangitüüpide pildid ja üksikasju nende võimetest.

Üks tangibrigaad vajavat kolme-kompanilist blindeeritud pi-üksust (inglaste arvates). Poolas sõjakirjanduse andmetel ühele tangipataljonile loetakse vajalikuks juurde anda üks rühm „blindeeritud pionere“.

Hispaania sõja õpiseid. Major Cailloux. — Autor refereerib saksa endise mereväehvitseri dr. Helmut Klotz'i samasisulist teost ja täiendab oma refereeringut Inglise kindralmajor A. C. Temperley samal teemal oktoobris 1937 ajakirjas „Foreign Affairs“ ilmunud artikli andmetega.

Õpiseid lennuväe alal. Hävitaja ja pommilennuki arengu vahekord alates 1918. a., millal hävitaja ja pommilennuki kiiruse suhe oli 152:100, on 1937. a. muutunud pommilennuki kasuks ja on 118:100. Hävitajalennuki normaalkiirus on 485 km/t. Selle kiiruse juures kaks hävitajat, püüdes teineteist maha tulistada, ei saa teineteist kuulipildujast tabada sihitud tulega kaugemalt 100 m, sest kiiruse tõttu võib arvestada 0,3 sekundit ajana, mil märki ja kuuli lendu võiks kalkuleeritult kokkukõlastada. Kahurituli samades tingimustes on mõjuv kildudega 800 m kauguselt alates, seepärast tuleb lugeda lennukil peamiseks relvaks kahurit, abirelvaks kuulipildujat.

Õhukaitse. 1918. a. võitlusest väljalangenud lennukeist ainult üks (20%) oli maha tulistatud õhukaitserelvade poolt. Hispaania kodusõjas see protsent tõusis 80-nele. Seda esmajoones õhukaitse tõhususe suurenemise tõttu ja teiseks, et lennukite omavaheline õhusõda ei ole ohtlik.

Lennukite osavõtt maapealsetest lahingust. Kui vastase õhu-

kaitserelvad ja lennuvägi on nõrk, siis lennukid nii pommitamisega kui ka tulirelvadega võivad edukalt toetada maapealset võitlust. Üksikute esemete pommitamine, nagu sillad ja teised tähtsad ehitised, lennukite kiiruse tõttu on andnud väga küsitavaid tulemusi. Pommilennuk teotseb edukalt vaid laiade pindade pommitamisel.

Pommitamise mõjust siiviilelanikele. Dr. Klotz väidab, et õhujõudude totaalsuse pooldajad arvasid saavutada õhupommitamisega erilisi tulemusi siiviilelanike paanikast. Hispaania kodusõda olevat aga näidanud, et siiviilelanikkonnas moraal on märksa kõrgem kui võis loota suurimgi optimist. Rahvastik oskab kohaneda pommitustele ja oskab hinnata õhupommituste väikest efektiivsust. Kokku võttes dr. Klotz arvab, et õhujõud suudavad anda sõjas vähem kui nende pooldajad lubasid anda. Võitluse raskuspunkt on endiselt maapealsete jõudude käes.

Õhukaitse. Dr. Klotz uurib õhukaitset kindral Franco poolel. Siin oli OK kasutada kahurid kal. 88 mm, 37 mm ja 20 mm ning üks kk-tüüp. Õpised on järgmised: Alla 1000 m lendavate lennukite vastu hästiõpetatud jalaväelased võitlevad edukalt kergele tulirelvadega ja saksa 20-mm kahuriga. Tagalas võitluseks pommitajatega, mis teotsevad keskmiselt 5 km kõrguselt, on vajalik 88-mm kahur, millel on vastavad seadised. Dr. Klotz leiab, et 37-mm kahur ei ole üht ega teist ja seepärast see on Hispaania kodusõjas osutunud sobimatuks õhukaitserelvaks.

Õpiseid tankide alal. Hispaania kodusõjas kasutatakse saksa, itaalia ja nõndanimetatud vene tanke, sest tegelikult „vene tank“ on inglise-ameerika tangitüüpidest kujundatud tank. Dr. Klotz ja kindralmajor Temperley oma tähelepanekutel on tulnud otsusele, et itaalia tank on kõige nõrgem, saksa tank on keskpärane ja kõige parem on inglise-ameerika tangist kujundatud vene tank. Peaaegu kõikjal, kus oli korraldatud tangitõrje küllaldaselt ja otstarbekalt, tangirünnakud lõppesid ebaeduga, s. o. tangid kas hävitati või tehti liikumatuks. Viimane on võrdne hävingule.

Hispaania valitsusväed kasutasid saksa ja itaalia tangitüüpe, mille omadused on järgmised: saksa tank — kaal 6 tonni, kiirus 50 km/t, relvastiseks 2 kuulipildujat, meeskonnas 2 meest, soomus

7—13 mm, raadioside; itaalia tank — kaal 3,3 tonni, kiirus 42 km/t, 1—2 klp., 2 meest, soomus 5—13 mm.

Francoväed tarvitavad „vene“ tanke. Kerge tüüp T-26: kaal 8 tonni, kiirus 26—30 km/t, relvastiseks üks 45-mm kahur ja üks kuulipilduja, 3 meest, soomus 13—16 mm, raadioside. Keskmise tüüp T-28: kaal 20 tonni, kiirus 40 km, relvastiseks üks 45-mm kahur ja 2 klp., 5—6 meest, soomuse maksimum kuni 25 mm.

Dr. Klotz leiab, et Hispaania kodusõja oludes oleks võinud enam-vähem kõlblik olla tank, mis: 1. ületab maastiku raskusi, s. o. tank, mille kaal, arvestades, et tõkete ületamiseks on vajalik tõsta tangi keha pikkust, ei oleks alla 8 tonni ja 2. mille soomus ei oleks alla 15 mm. Tankide taktikalises kasutamises on kodusõja mõlemad pooled teinud vigu. Tangiüksusi on visatud lahingusse suurtükile ja jalaväe toetuseta. See on olnud suur viga ja põhjustanud tankidele suuri kaotusi. Motoriseeritud kahurid peaks saatma tanke, et neutraliseerida tangitõrje tuld. Tangiüksuste tempos olevat tulnud pettumusi, sest oletatud 40—50 km/t tunni kiirused jäid realiseerimata maastiku mõju ja inimeste väsimuse tõttu. Tank, peab jääma Euroopa oludes jalaväerelvaks ja võitlema temaga koos. Mitte kiirusega, nagu oletati, vaid soomusega kaitseb ta end hävingu eest. Relvadeks peab tal olema kergekahur ja kuulipildujad, nende paigutuseks torn 360° laskeväljaga. Tõkkeid tuleb ületada kaalu ja korpuse pikkusega. Kerged tangid võivad täita lahingus edukalt oma ülesandeid, kui nad peale tungivad suurtükiväe või raskete tankide tõhusal toetusel, või teotsevad tõhusast vastupanust loobunud vastase vastu, nagu ratsavägi jälitamisel.

Tangitõrje (tt.). Dr. Klotz oletab: 1. et iga tank kui varjatult ta ka ei teotseks, võib sattuda pealetungil kaitsja tule alla kõige halvemal juhul 500 m kaugusel, harilikult sünnib see kaugematel distantsidel; 2. tankide soomus ei tõuse 25—26 mm (välja arvatud prantsuse üliraske tank, mille soomus „elulistes osades“ tõuseb 50 mm). Sellest sõltuvalt tuleb oletada tõhusa tt-relva tüüpi, mis suudaks anda kiiret tuld 0—500 m vahel, suudaks läbistada soomuse või mürsu löhkemisega halvata tangi liikuvust. Tt-relv kui eesliinirelv peab olema kergesti peidetav ja moon-

datav ning kergesti transporditav. Tt-relvade tiheduse miinimum: 250-meetrilise rinde peale üks tt-relv. Hispaania kodusõjas kasutatakse tt-relvadena Hotchkissi kahurit 13 mm ja 25 mm, Oerlikoni kahurit kal. 20 mm, Saksa 37-mm kahurit ja Boforsi 40-mm kahurit. Dr. Klotz leiab, et kõigist tt-relvadest tõhusaimaks osutus 20-mm Oerlikoni kahur, millel suur tulekiirus ja mis 250 m distantsidel läbistas 25—26-mm soomuse. Saksa 37-mm kahur ka moderniseeritult ei suuda võistelda Oerlikoniga, sest tema tulistamise tempo on aeglane.

Major Cailloux referendina leiab, et dr. Klotz'i vaated tt-relvade suhtes vajavad revideerimist. Ei saa Oerlikoni 20-mm kahurit lugeda tt-relvana kõlblikuks igas olukorras. Õigem olevat koltn. Perré vaade, et tt-relvad peavad jagunema kahte tüüpi: — kerged, kergesti moondatavad ja kergesti transporditavad, — rasked, võitluseks suurematel distantsidel ja raskemate tangitüüpide vastu. Seega tt-relvana on õigustatud 37-mm ja raskemad kahuritüübid. Dr. Klotz'i Hispaania kodusõja õpistele lisab major Cailloux üldkokkuvõttena:

1. Lennuvägi ja tangid näitasid veel kord, et nad on vaid abirelvad jalaväele, kes endiselt jääb „lahinguväljade kuninannaks“.

2. Õhukaitse- ja tangitõrjerelvade areng näitab, et kaitserelvad on ülekaalus.

3. Soomusvägede koondised, millega kollitati inimesi, on näidanud, et nende võime on märksa vahem kui oletati ja nad on tagasi löödavad ja hävitatavad organiseeritud kaitseüsteemi ning ajakohaste tt-relvadega.

4. Rahulik tsiviilelanikkond on moraalilt palju tugevam kui seda oletasid tootajad ja õhusõja pooldajad.

5. Rahuarmastajad rahvad ärgu lasku end häirida „värskendava ja elurõõmsa sõja“ pildist, eriti siis, kui neil on tahet end kaitsta ja kui nad evivad ajakohast relvastist.

Ke. —

Sõjaväelisi teateid välisriikidest.

USA suurtükiväe tangitulistamise saavutisi.

Liikuvate märkide otsesihitimisega tulistamiseks on konstrueeritud eriline nn. küünarnuki nurgamõõtja (elbow sight), mille objektiivil on jaotised 400 jardist kuni 3000 jardini. Selle nurgamõõtja kasutamisel saa-

dakse suur täpsus ja kiirus, sest sihiku seadmine langeb ära.

Tangilaskmisele pööratakse palju tähelepanu ja laskmistel saavutatakse häid tagajärgi. Parimateks saavutisteks on järgmised.

Välisuurtükiväe kooli juures asuva 18. rügemendi B patarei 75-mm harulafetiga haubits tulistas 5. aprillil s. a. märki, mis oli Renault-tangist veidi väiksem ja liikus murdjooneliselt kiirusega 24 km tunnis. Tuli avati 800 jardi kauguselt ja lõpetati siis, kui märk jõudis 300 jardi kaugusele suurtükist. Laskmise kestus oli 1 min. 12 sek., kusjuures lasti välja 19 lasku ja saavutati 10 tabamust märki. Suhteliselt kõige rohkem tabamusi saadi siis, kui märk liikus laskesuuna suhtes 60° nurga all.

Umbes nädal aega hiljem sama meeskond teostas tangilaskmist haubitsa külge asetatud 37-mm kahuri rauast ja saavutas 20 lasuga 14 tabamust.

1. suurtükiväerügemendi B patarei 75-mm harulafetiga kahuri meeskond laskis kahuri külge kinnitatud 37-mm rauast 63 sek. vältel 13 lasku ja saavutas 10 tabamust märki, mille kõrgus oli 105 cm ja mis liikus kiirusega 32 km tunnis.

(„The Field Artillery Journal“ 1938. a. juulidokumend nr.)

Pa-Mu

**mitterasvatav
juukse – fiksiiv.**

Kui tarvitate PA-MU juuksefiksiivi, ei ole Teil rasvast voodipesu ega määrinud peakattevoodreid.

Seejuures kinnitab PA-MU juuksefiksiiv Teie juukseid sama hästi kui pomat, jätmata rasvast läiget.

A-s. Ephag'i labor.
TALLINN

Prantsuse miini- ja granaadipildujad.

Prantsuse jalaväe saaterelvadeks on 81-mm Stokes-Brandt M 27/31 miinipilduja ja 60-mm Stokes-Brandt M 35 granaadipilduja.

Miinipildujad kuuluvad rügemendi ja pataljoni koosseisu, kuna granaadipilduja on igas kompanis. Rügemendi staabi juures on 1 jagu à 2 miinipildujat, kuna pataljoni saaterelvadekompanis on 1 rühm à 4 miinipildujat, mille tähtsamad omadused on järgmised: kaal 58 kg; veetakse kas veokil või osadesse lahutatult meeskonna jõul; evib 5 laengut ja 2 tüüpi miine: raskemiin kaalub 6,5 kg ja kergemiin — 3,2 kg; raskemiiniga laskmisel laskeulatuseks on 190—1200 m, kergemiiniga — 500—3000 m; praktiline laskekiirus on 15—20 lasku minutis. Mõne aasta eest algatatud katsed vedada lahutatult miinipildujat lahingumasinas on lõppenud heade tagajärgedega.

Jalaväe pealetungijõu suurendamise otstarbel kompani varustati 1936. a. katseliselt ja 1937/38. aastavahetusel lõplikult ühe 60-mm granaadipildujaga. See granaadipilduja lasseb 1,33 kg raskuse mürsuga, mille lõhke- ja süütläeng on 160 g, kuni 1000 m kaugusele. Tal on 3 laengut; laskekiirus 20 lasku minutis; ta kaal on 17,7 kg, kuna raua pikkus on 72,5 cm. Veetakse veokil või inimjõul.

Miini- ja granaadipildujate laskemoona juurdevedu teostub soomustatud lülilikautol, millel mõnikord veetakse ka granaadipildujaid. Eeskirjas neid granaadipildujaid loetakse puht pealetungirelvadeks. Nad ei võta osa pealetungi ettevalmistusest. Neid ei kasutata ka vastase nende raskerelvade neutraliseerimiseks, mis jäid lahinguvõimelis- teks pärast suurtükiväe ettevalmistustuld, sest seda ülesannet peavad täitma pataljoni-miinipildujad ja raskekuulipildujad. Granaadipilduja peab järgnema edasiliikuvale kompanile ja kompüli käsul tegevusse astuma vaid siis, kui kompani edasiliikumine on takistatud vastase relvade poolt, mida varem polnud võimalik kindlaks määrata. Sellased vastupanupesad asuvad harilikult 500—600 m kaugusel, s. o. granaadipilduja laskeulatuses. Mitme granaadipilduja tule koondamine ühele märgile pole prantsuse eeskirja järgi usutatav.

Mõne aja eest „Revue d'Infanterie“ tõstis üles nõude, et rügemendiülema käsutuses peaks olema tugev ja liikuv tulereserv miinipildujate näol, mille laskeulatuseks on kuni 4000 m. Viimastel aastatel on prantsuse sõjaväes katsetamisel 105-mm, 120-mm ja 150-mm Brandt'i miinipildujaid. 120-mm miinipilduja maksimaalne laskeulatuseks on 7000 meetrit.

(„Militär-Wochenblatt“ nr. 17 — 21. 10. 38. ja „Artilleristische Rundschau“ nr. 10 — 1938.)

Suusatamisvõistlused sõjaväepatrullidele 1939. a. Poolas korraldatavail rahvusvahelisel suusatamisvõistlusil.

Rahvusvaheline Suusatamise Liit korraldab Poolas, Zakopanes, eeloleva aasta veebruarikuus suusatamise muude alade kõrval ka rahvusvahelised suusatamisvõistlused sõjaväepatrullidele. Kuna sellaste võistluste sisu ja korraldus võib huvitada meie sõjaväe suusasportlasi, siis toome allpool kokkuvõtte võistluste juhendist. Parema ettekujutuse saamiseks sellelaadilisest võistlusest märgime ära, et 1936. a. Saksamaal Garmisch-Partenkirchenis korraldatud IV olümpia talimängudel suusatamisvõistlusist sõjaväepatrullidele võtsid osa Itaalia, Soome, Rootsi, Austria, Saksa, Prantsuse, Šveitsi, Tšehhoslovakkia ja Poola, kokku 9 riigi sõjaväepatrullid. Esimesele kohale tuli Itaalia patrull ajaga 2 t. 28 min. 35 sek., teisele kohale — Soome patrull ajaga 2 t. 28 min. 49 sek. ja kolmandale kohale — Rootsi patrull ajaga 2 t. 35 min. 24 sek. Viimasele kohale, s. o. 9-daks, jäi Poola patrull ajaga 2 t. 52 min. 27 sek. Šveitsi patrulli aeg oli 2 t. 40 min. 39 sek. ja selle ajaga oleks ta tulnud kuueandale kohale, kuid laskeharjutus ebaõnnestus, mistõttu patrulli sõiduaajale lisati juurde karistusajana 3 minutit, millega Šveits jäi seitsmendale kohale. Sõiduteed, mille pikkus oli 25 km, iseloomustab pöördelolev diagramm. Toodud pildid võistluste üksikuist momentidest ja diagramm on võetud IV olümpia talimängude ametlikust aruandest (IV olümpische Winterspiele, 1936. Amtlicher Bericht, Reichssportverlag, Berlin SW 68).

*

Sõjaväepatrullide suusatamisvõistlus toimub koos laskeharjutusega.

Võistlus leiab aset Rahvusvahelise Suusatamise Liidu poolt Zakopanes korraldatavate võistluste ajal 1939. a. 17. veebruari hommikul.

Ülesandmisi partullide osavõtust tuleb adresseerida Sõjaväe Sportlaste Klubide Liidule (Federation des Clubs Sportifs Militaires), Warszawa, Mysliwiecka nr. 3/5 — kuni 15. detsembrini 1938. a.

Osavõtjate nimestik iga patrulli kohta (juurde arvatud varumehed) tuleb saata kuni 1. jaanuarini 1939 ja see peab sisaldama iga osavõtja auastet; allohviteride ja sõdurite kohta tuleb veel märkida teenistusse astumise aeg ja vanus.

Kõigist muudatustest osavõtjate nimestikus tuleb teatavaks teha organiseerivale komiteele Zakopanes enne 17. veebruari 1939. a.

Iga riik saab olla esindatud võistlusil ainult ühe meeskonnaga.

Meeskond koosneb:

- 1 ohvitser — patrulliülem,
- 1 allohviter — patrulliülema abi,
- 2 sõdurit.

Vähemalt 1 ohvitser ja 1 sõdur tuleb määrata varumeesteks.

Patrulliülem peab olema tegevteenistuse ohvitser; patrulliülema abi — tegevteenistuse allohviter.

Meeskonna liikmete-sõdurite kohta on järgmised nõuded:

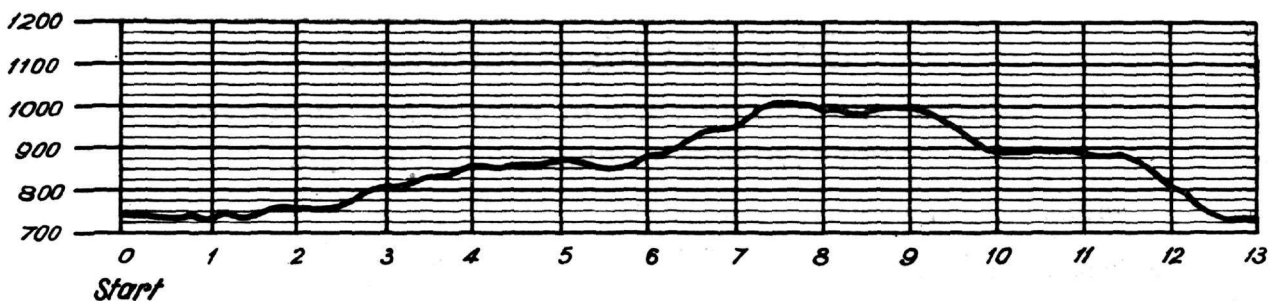
— Armeedes, kus sõjaväeteenistuse kestus on üks aasta või pikem, võidakse meeskonda määrata ainult sõdureid, kes on tegevteenistuses.

— Armeedes, kus sundsõjaväeteenistus kestab vähem kui üks aasta ja noortekursus kestab vähemalt 3 kuud, võidakse määrata meeskonda ainult neid sõdureid, kes on lõpetanud tegeliku teenistuse (noortekursuse) 1. jaanuari 1938 ja 16. veebruari 1939 vahel või kellede tegevteenistus ksetab veel võistluste ajal, tingimusel, et selle kestus on vähemalt 3 kuud.

— Armeedes, kus sundsõjaväeteenistuse kestus on vähem kui aasta ja noortekursus vähem kui 3 kuud, võidakse määrata ainult neid sõdureid, kes on täielikult lõpetanud noortekursuse. Osavõtjate sõdurite teenistusaeg võistluste momendiks ei tohi olla kestnud üle 150 päeva (juurde arvatud noortekursuse periood) ja nende vanus ei tohi olla üle 25 aasta.

Itaallased mäest laskumisel.

Iga riik katab oma patrulli väljaminekud.

Organiseeriv komitee, põhjenedes saabunud ülesandmisile, kindlustab neile korteri ja ülalpidamise tagasimaksimisega tegelike kulude kohaselt.

Osavõtjad ja esindajad-ohvitserid kasutavad samu sõidusoodustusi Poola raudteedel kui Poola sõjaväelased.

Organiseeriv komitee määratakse Sõjaväe Sportlaste Klubi Liidu poolt.

Liit nimetab ühtlasi žürii, kes koosneb 1 esimehest ja 4 vahekohtunikust. Esimeheks on Poola armee vanemohvitser. 4 vahekohtunikku on: üks ohvitser Poola armeest ja kolm ohvitseri nende riikide armeedest, kellele patrullid võistlusist osa võtavad.

Žüriise määratud Poola armee ohvitserid on ühtlasi vahekohtunikeks Poola Suusatamise Liidus.

Suusatamistee pikkus on keskmiselt 25 km, kusjuures kõrguste vahed on umbes 500 m vahelduval maastikul.

Sõidutee märgitakse ja tähistatakse väikeste liipukestega.

Kontrollpostid, sanitaarpunktid, samuti telefoni- ja raadiotelegraafi kõnepunktid asetatakse piki sõiduteed.

Võistluse eelpäeval, 18 tundi enne võistluse algust, antakse võistlusest osavõtjatele sõidutee kroki ja maastiku lähilõike graafik.

Patrull peab olema alati juhitud ohvitseri poolt; varus olev sõdur võib asendada ainult allohvitseri või mõnda sõdureist.

Saksa patrull teel.

Varumees võib osa võtta võistlusist ainult žürii nõusolekul ja loal, kusjuures selle kohta peab ettepaneku tegema patrulliülem või patrulli esindav ohvitser.

Meeskonna varustus peab olema järgmine:

- Riietus: Talveriietus, mis on ametlikult kasutamisel samas armees, kuhu patrull kuulub.
- Relvad: Ohvitseril — püstol või revolver, millega on armee varustatud; allohvitseril ja sõduril — armees varustamisel olev puss või karabiin ühes 5 padrunitiga.
- Rakmed: Ohvitseril — vöörihm, kompass, binokkel, vile ja kaarditasku; allohvitseril ja sõduril — vöörihm, padrunitasku, seljakott või -paun.
- Suusa varustus: Suusatüüp on vaba, kusjuures igal juhul suusa laius kõige kitsamas kohas peab olema vähemalt 6 cm.

Riietuse ja varustise raskus allohvitseril ja sõduril peab olema vähemalt 10 kg, siia juurde ei arvestata suusavarustise, suusaparanduseks ja hooldamiseks vajaliku materjali, nagu suusamäärde jne., raskus.

Riietuse kontrolli teostatakse võistluse eelpäeval. Relvastist, rakmeid ja suusavarustist kontrollitakse enne ja pärast võistlust. Suusad märgitakse värviga, et hõlbustada kontrollimist.

Väljasõidu järjekorra loosimist teostatakse võistluse eelpäeval 18 tundi enne väljasõitu.

Kogu sõidutee peab patrull läbima suuskadel. Isikuil väljaspool patrulli koosseisu või teistel patrullidel on patrulli abistamine keelatud, välja arvatud arstiabi, mida antakse sanitaarpunktidest õnnetusjuhtudel; samuti on keelatud patrulli saatmine treenerite, patrulli esindajate või varumeeste poolt.

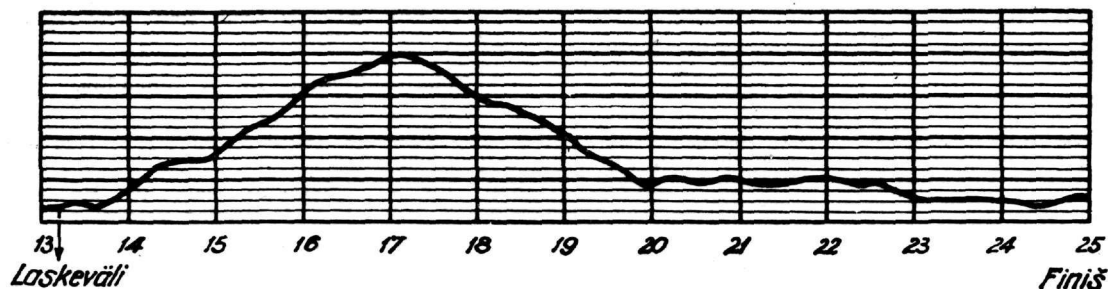
Patrullid peavad jõudma sihtpunkti (finišisse) koondravis; kaugus esimese ja viimase suuskuri vahel ei tohi olla üle 30 m.

Ettenähtud sõidutee lühendamine, relvade, rakmete või suusavarustise kaotamine, jõudmine sihtpunkti vähemas koosseisus või suuremail kaugusil kui 30 m esimese ja viimase mehe vahel, põhjustab patrulli diskvalifitseerimist. Enne väljasõitu patrulliülem teatab žürii esimehele patrulli väljasõidust ja deklareerib, et võistluste reeglid on patrullile teada ja et need saavad täidetud. Kohalejõudmisel, kui on ületatud finišijoon, patrulliülem teatab patrulli saabumisest ja žürii kontrollib kohe relvastist, rakmeid ja suusavarustist.

Patrullid, kes loobuvad võistlusest võistluse kestel, peavad teatama sellest lähemas kontrollpostis. Võistluse (parcoursi) teises osas leiab aset laskmine.

Patrull peab saabuma laskmisile koondravis.

profiil.

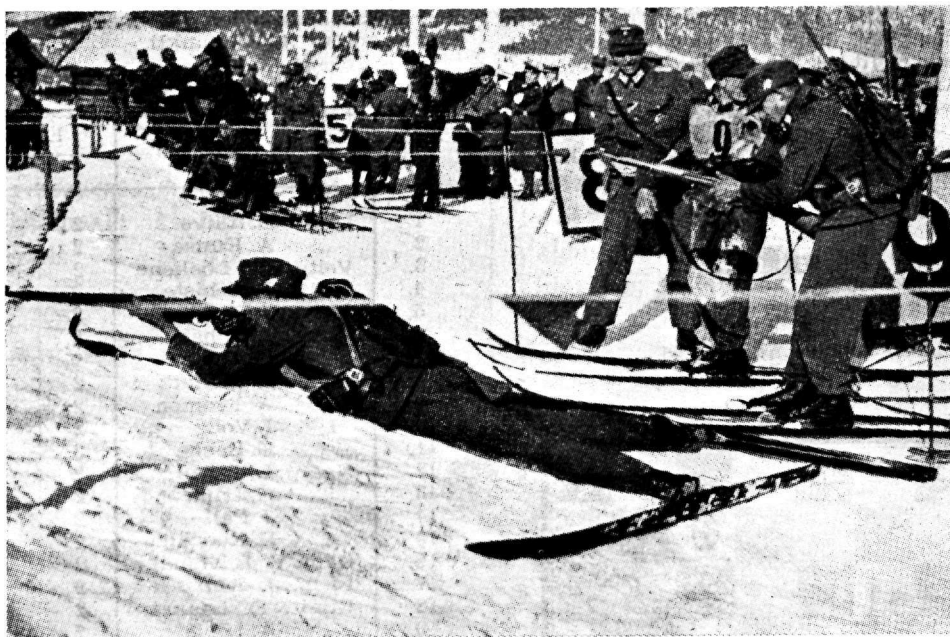

Laskeasend — vaba, ettenähtud kohal.
Märk — 3 peakujulist ballonetti (palli).
Kaugus — 75—150 m.
Laskevälja juhataja määrab igale patrullile koha ja laskesuuna, muid selgitusi andmata.
Patrulliülem annab käskluse tule avamiseks.
Laskmine toimub järgmiselt:

Iga patrulli sõiduajaks loetakse aeg alates startimissignaalist kuni patrulli viimase suuskuri sihtpunkti jõudmise momendini. Aega arvestatakse 1 sekundi täpsusega.

Laskmist hinnatakse järgmiselt:

Iga mittetabatud märk suurendab patrulli sõiduaega 5% kõige parema patrulli sõiduaegast ja iga

Laskerajal.

Patrulliülem ei võta laskmisest osa; mehed, kes on varustatud püssidega või karabiinritega, võivad tulistada igaüks ainult üht märki.

Laskurid lasevad üksteise järele, alates paremalt. Pärast esimest, ka siis kui pole märki tabatud, laseb teine, siis kolmas ja nii järgemööda. Kindlasti on keelatud ühel ja samal laskuril lasta järgmist lasku, enne kui kõik mehed on lasknud esimese lasu.

Sel viisil patrull laseb niikaua, kuni kõik märgid on tabatud või kuni kogu laskemoon (15 padrunit) on otsas.

Kui märk puruneb enne selle tulistamist, siis asendatakse ta uuega.

tabavus, mis on üle 3 tabavuse (arvestades kogu patrulli) — 0,5% samast ajast.

Kolm esimest patrulli saavad diplomid, nende patrullide meeskonna liikmed saavad diplomid ja medalid: esimene — ülekullatud hõbemedali, teine — hõbemedali ja kolmas — pronksmedali.

Kohtadele tulnud patrullid ja nendest osavõtjad võivad saada autasu.

Kõik võistlusist osavõtjad saavad mälestusplaketid.

Käesolev juhend käsitleb eeskätt tehnilisi tingimusi sõjaväe patrullide suusatamisvõistluste kohta. Kõik teised küsimused lahendatakse Rahvusvahelise Suusatamise Liidu juhendite kohaselt.

Arusaamatuste puhul lõplik otsustamisõigus kuulub žüriile.

PEREKONDLIKKE TEATEID.

Süüde: Ltn. Jaan Harju abikaasal tütar Helgi. Ltn. Erich-Johannes Matteuse abikaasal poeg Rein. Ltn. Harald Tederi abikaasal tütar Külli. Ltn. Elmar-Friedrich Soesoni abikaasal tütar Eevi. Ltn. Artur-Adolf Kõlvaldi abikaasal poeg Kalle. Vao. Vidrik Tederi abikaasal tütar Riine. Nao. Rein Kürsa abikaasal poeg Lembit. Vao. Arnold Leetmaa abikaasal tütar Sirje. Vao. August Pilleri abikaasal tütar Eevi-Mall. Vao. Oskar Mürki abikaasal poeg Tarmu. Vao. Jaan Bibikovi abikaasal poeg Ando. Vao. Joosep Aljase abikaasal poeg Allan-Rein. Vao. Arnold Leiti abikaasal tütar Eevi. Vao. August Jänese abikaasal poeg Hillar. Vao. Peeter Püvi abikaasal poeg Juhan. Vao. Robert Kraavi abikaasal tütar Tiina. Kpr. Maks Matisoo abikaasal poeg Aavo. Riigit. Aksel Simmuli abikaasal tütar Ene. Vabat. Tõnis Kalmuse abikaasal tütar Anna. Veltveebel Voldemar Milleri abikaasal poeg Rein. Kapral Georgi Allikase abikaasal tütar Helvi.

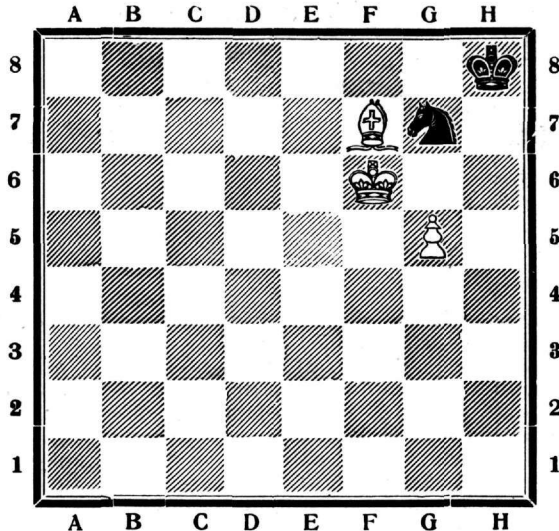
Abiellumisi: Ltn. Evald Paal abiellus neiu Leida Vissoga. Ltn. August Tsahkna — neiu Anna Leieriga. Vao. Joosep Aljas — neiu Senta Siitkaga. Nao. Mihkel-Aleksander Kamber — neiu Erna-Amalie Toodoga. Kpr. Eduard Juhanson — neiu Ilse-Elfriede Karraskiga. Vabat. Eduard Poorits — neiu Salme Borniga. Riigiteenija Linda-Johanna Kulderknup abiellus Ando Muldrega. Riigiteenija Raimund Raid — neiu Elsa-Margarete Meinbergiga.

Male.

Toimetaja: **K. Rootare.**

Võistlusülesanne nr. 5.

Mustad.

Valged.

Valged algavad ja võidavad.

Lahendus saata hiljemalt 5. detš. s. a. toimetajale aadressil: K. Rootare — Sv. Staabi IV osak., Pagari t. Tallinn.

Võistlusülesande nr. 2 lahendus.

- Vf4—b4 Ve1—c1
 - Oh5—g4+ Kc8—d8
 - Vb4—b8+ Vc1—c8
 - Vb8:c8 matt.
1. ... Ve1—g1 2. Oh5—g4+ Vg1:g4 3. Vb4:g4 ja valged võidavad.

Võistlusülesande nr. 3 lahendus.

- Re3—c4+ Ke5—f4 (Kf6 2. Le7+)
- Rc4—d6+ Kf4—g3 (Kg5 3. Rf7+)
- Rd6—f5+ ja valged võidavad.

Kui 1. ... Ke5—f5, siis 2. Rc4—d6+ Kf5—g5 3. Rd6—f7+ ja valged võidavad.

Ja lisalahendused: I 1. Lb4—b5+ Ke5—f6 (Kf4 2. Rg2+) 2. Lb5—c6+ Kf6—f7 (Kg5 3. Lc6—d5+ Kg6 4. Lg8+ jne.) 3. Lc6—e6+ Kf7—f8 4. Le6—e8+ Kf8—g7 5. Re3—f5+ ja valged võidavad.

Kui 1. ... Ke5—e4, siis 2. Lb5—c4+ Ke4—e5 3. Lc4—e6+ ja valged võidavad.

II. 1. Lb4—c5+ Ke5—e4 (Kf6 2. Le7+ või Kf4 2. Rg2+) 2. Lc5—c4+ Ke4—e5 3. Lc4—e6+ Ke5—d4 (f4) 4. Re3—f5+ (g2+) ja valged võidavad.

Võistlusülesanne nr. 3 ühes lisalahendustega annab kokku 4 edupunkti.

Lahendajate tabel:

Jrk. nr.	Lahendajad	Edupunktid		
		I	II	III
1.	Ltn. E. Kaivo	2	4	8
2.	" A. Kuuse	2	4	8
3.	Veltv. J. Lõokene	2	4	
4.	" J. Mehiste	2	4	
5.	" J. Rae	2	4	8
6.	Vao. A. Juhala	2	4	
7.	" M. Lage	2	4	8
8.	" R. Männik	2	4	
9.	" A. Promen	2	4	8
10.	" J. Voog	2	4	8
11.	" E. Bache	2	2	4
12.	Nao. L. Jaago	2	4	8
13.	" H. Lauk	2	4	
14.	" J. Päll	2	4	8
15.	" E. Rooväli	2	4	8
16.	Kapr. V. Liivamägi	2	4	8
17.	Ij.m. J. Saaris	2	4	8
18.	Riigit. E. Laanet	2	4	8
19.	" A. Lehiste	2	4	6
20.	" „E. K.“	2	4	
21.	" Leo Poltan	2	4	
22.	" „Ader“	2	2	
23.	" Ed. Takker	2	2	

Märge: tabel on koostatud enne 25. novembrit s. a.

Reservohvitserid!

Tellige ja lugege

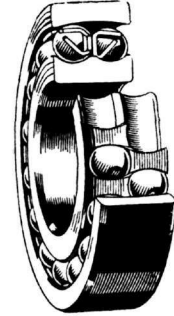
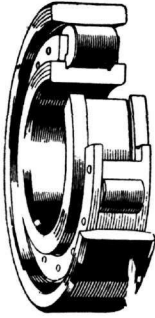
„Sõdurit“

Vastutavtoimetaja major **Alfred Luts**. Tegevtoimetaja kapten **Martin Nurk**.

A.-S. „Ühiselu“ trükk Tallinn, Pikk 42. 1938.

Rootsi

SKF

kuul- ja
rull-laagrite

müügikohad Eestis:

Kuressaaras: A.-S. K. Bergmann.
Märjamaal: H. Saul.
Narvas: N. Mägi.
Paides: G. Laas.
Petseris: P. Mägi & N. Nassar.
Pärnus: A.-S. H. Puls, K. Viks.
Rakveres: G. Limberg, P. Falk.

Tartus: A.-S. A. Rosenvald & Ko.
Türil: E. Jõeäär.
Valgas: V. Trauss.
Viljandis: Viljandi Põllumeeste Selts,
A.-S. A. Rosenvald & Ko.
Võrus: A. Sibul.

TOTAL

tule-
kustutaja

Peaesindus ja ladu:

Linke & Martinson

Tallinn, Vene tän. 11, telef. 432-86, 432-58.

Hakkab ilmuma

kehakultuuri kõiki alasid haarav kapitaalne koguteos

SPORDI SUURRAAMAT

30 vihku, kokku umbes 3000 lehekülge. Teos ilmub heal paberil, rohkete piltidega tekstis ja eri tahvlitel.

SPORDI SUURRAAMATU koostamiseks on liitunud kõik meie spordijuhid, kehakasvatuse eriteadlased, nimekamad suursportlased ja spordiajakirjanikud. Toimetuse kolleegiumi juhatab K. Terras, E. Spordi Keskliidu esimees, Riigisekretär.

SPORDI SUURRAAMAT käsitleb spordiliikumise tähtsamaid avaldusi ajaloolises perspektiivis ja annab asjatundlikke juhiseid kõigi spordialade treeningust, tehnikast, taktikast ja tervishoiust.

Põhjalikku käsitlemist leiavad ka peamiselt sõjaväes harrastatavad spordialad:

**LASKESPORT • LENNUSPORT • HOBUSPORT • VEHKLEMINE • MATKAD
JA LAAGRID.**

Teose vastavate osade koostamisel töötavad kaasa: kol. A. Balder, koltn. A. Jõgi, koltn. J. Lepp, maj. A. Mere, koltn. A. Reio, kindr. O. Sternbeck, kol. J. Vellerind, maj. A. Hannibal, kpt. M. Piigert, kolonel I. Siir, kpt. A. Nõmmik, maj. V. Post, maj. B. Andree, koltn. M. Bergmann, kpt. I. Lääne, kpt. H. Onni, kpt. A. Purre, ltn. E. Reinmaa, kpt. N. Sibul, koltn. L. Teder, kol. J. Lutsar, instr. H. Habel, V. Rannaleet jt.

SPORDI SUURRAAMATU

SOODUSTATUD EELTELLIMISHIND kuni 24. XII k. a.

Kohemaksetavas rahas Kr. 41.—

Järeldaksuga: tellimise andmisel tuleb tasuda Kr. 2.— ja hiljem iga vihu eest ä Kr. 1.80, kuni tellija on saanud kätte 25 vihku. Ülejäänud 5 vihku saab tellija tasuta.

SPORDI SUURRAAMAT on raamat kõigile, kes taotlevad eesti rahva elujõu ja vastupidavuse tõstmist.

Kirjastus-osaühing „LOODUS“

Tartu, Ülikooli 18, tel. 4-35.

Tallinn, Kinga 6, tel. 411-92

Posti jooksev arve nr. 2055.